

SAVAŞ VE BARIŞIN DÜZENLENMESİNDE DÖRT YENİ GELİŞME

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV

G İ R İ Ş :

Son yıllarda, uluslararası barışın tehdidi, bozulması ve saldırı ile ilgili olarak Birleşmiş Milletler Andlaşmasının dışında bir takım yeni gelişmeler göze çarpmaktadır. Bu gelişmelerin bir kısmı B. M. Andlaşmasında öngörülmemeyen nitelikte olduğu gibi, bir kısmının da Andlaşmanın ruhu ile uyuşmadığına dair şüpheler bile uyanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Andlaşması uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözülmesi ve barışın korunması için Güvenlik Kurulu, Genel Kurul ve Genel Sekretere görev ve yetkiler tanıdığı ve üye devletlere de vecibeler yüklemiştir.¹ Bir de Genel Kurulun 3 Kasım 1950 tarihli Barış İçin Birleşme kararı vardır.² Kore tecrübesinden sonra Güvenlik Kurulu benzer durumlarda veto yüzünden görevini yapamayacak olursa, mesele bir usul meselesi olduğu için, vetoya tâbi olmadan Genel Kurula devredilecektir. Barış İçin Birleşme Kararının Barışı Gözetleme Komisyonu ile Ortak Tedbirler Komisyonunu kurduğu da malûmdur.

B. M. Andlaşmasının getirdiği sistemin ve Barış İçin Birleşme Kararının incelemesine gitmeden, sadece, 1955'den sonraki yeni gelişmeler üstünde duracağız. Yeni gelişme olarak şunlar göze çarpıyor: (a) Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin rolünün büyümesi; (b) B. M. Barışı Koruma Kuvvetinin kurulması ve gelişmesi; (c) bazı paktlarda meşru savunma ilkesine atıf; ve (ç) bölge teşkilâtlarının önem kazanması ve kullanılması.

1. Mahmut Belik, *Devletlerin Harp Selâhiyetlerinin Tahdidi ve Milletlerarası İhtilâfların Sulh Yolu ile Halli Usulleri*, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1956, s. 145 - 189.

2. C. H. Welsey, «The Uniting for Peace Resolution of the United Nations,» *American Journal of International Law* (bundan sonra AJIL diye anılacak) C. 45 (1951), s. 129-137.

I. GENEL SEKRETERİN ROLÜNÜN ARTMASI :

Önce, Genel Sekreterin rolünün artmasına değinelim. B. M. Andlaşmasının 97, 98 ve 99'uncu Maddeleri Genel Sekretere yönetici, koordinatör ve barışın bekçisi olarak bazı yetkiler tanır.³ Fakat B. M.'de kararlarının uygulanması işini gittikçe artan bir ölçüde Genel Sekretere bırakma eğilimi görülmektedir. Gerçekten, Teşkilâtın ilk Genel Sekreteri olan Trygve Lie sadece bir yönetici olarak çalışmamış, Filistin, Berlin ablukası, Çin Halk Cumhuriyeti'nin B. M.'e alınması ve Kore gibi konularda siyasî müdahaleler-

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterlerine verilmesi düşünülen görevler ilk önce o kadar çeşitli ve önemliydi ki, bu işe başında iki kişiyi memur etmek akla geldi. Başkan (**President**) sıfatını taşıyacak olan bir tanesi siyasî işlere bakacak, Genel Sekreterler de Birleşmiş Milletler'i yönetme görevini üstüne alacaktı. (Royal Institute of International Affairs, **The International Secretariat of the Future**, London, Oxford University Press, 1944, s. 32-33.) Bugün ise, B. M. Andlaşmasında Genel Sekreterlik görevlerini tanımlayan maddelerden 97'nci Madde şöyle diyor : «Sekreterlik bir Genel Sekreter ile Teşkilâtın gerektirdiği memurları içine alır. Genel Sekreter Güvenlik Kurulunun tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından atanır. Genel Sekreter Teşkilâtın en yüksek memurudur.» Bu maddenin son kısmında Genel Sekreterin «Teşkilâtın en yüksek memuru» olarak tanımlanmasından amaç Genel Sekreterin 98 ve 99'uncu maddelerde sözü edilen yetkileriyle muvazene kurmaktır. Hazırlayıcı Komisyonun raporunda belirtildiği gibi, «alınacak kararlar ve izlenecek siyasette zemini hazırlamak ve bu kararları Teşkilât üyeleriyle işbirliği yaparak uygulamak Sekretarya'ya aittir. Bu görevlerin yerine getiriliş şeklinin Birleşmiş Milletler Andlaşmasında sözü edilen amaçların gerçekleştirilmesinde büyük payı olacaktır.» (Preparatory Commission, **Report**, Doc. PC/20, s. 84-85.) 97'nci Madde Genel Sekreterin rolünü yönetici olarak saptamaktadır. Bu tanıma göre, Genel Sekreter yalnız en yüksek rütbeli memur değil, «idarenin bizzat kendisidir de.» (Stephen M. Schwebel, **The Secretary-General of the United Nations : His Political Powers and Practice**, Cambridge, Harvard University Press, 1952, s. 44.) B. M. Andlaşmasının 98'inci Maddesi de şöyle demektedir : «Genel Sekreter Genel Kurulun, Güvenlik Kurulunun, Ekonomik ve Sosyal Meclisin ve Vesâyet Meclisinin bütün toplantılarında işbu sıfatla hareket eder ve bu uzuvlar tarafından kendine verilen görevleri yapar. Teşkilâtın çalışması hakkında Genel Kurula bir yıllık rapor sunar.» San Francisco'da geniş tartışmalara yol açmayan bu madde Genel Sekreteri aynı zamanda bir koordinatör mevkiine koymaktadır. (Carnegie Endowment for International Peace, **The United Nations Secretariat**, **U. N. Studies**, No. 4 (1950), s. 31-40.) 99'uncu Madde de şöyle demektedir : «Genel Sekreter fikrinde uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye sokabilecek her hususa Güvenlik Meclisinin dikkatini çekebilir.» Hazırlayıcı Komisyonun da belirttiği gibi, bu madde Genel Sekretere «her hususta önemli siyasî kararlar verme hakkı» tanımaktadır. (Preparatory Commission, **Report**, Doc., PC/20, s. 87).

de bulunmuştur. İkinci Genel Sekreter Dag Hammarkjöld de 1954' de Genel Kurul'un kendisine Çin'de tutuklu olan Amerikan havacılarının serbest bırakılmaları konusunda teşebbüse geçmesi için verdiği yetkiyi olumlu bir şekilde kullanmıştır. 1956'da ilk Barışı Koruma Kuvvetinin kurulmasıyla Genel Sekreter'in görev ve yetkileri belirli bir şekilde artmıştır. Bu konuda Süveyş, Kongo ve Kıbrıs örneklerini inceleyip Lübnan ile Ürdün'e de değineceğiz.

A. Genel Sekreter ve Süveyş :

Önce, Süveyş'e bakalım. 29 Ekim 1956'da İsrail Silâhlı Kuvvetleri Mütareke Sınır Çizgisini aşarak Mısır topraklarına girdiler. İşgâl kuvvetleri Sinai Yarımadasından ilerleyip Süveyş Kanalına doğru yönelince, iki gün sonra, 31 Ekimde askerî harekâta İngiliz ve Fransız kuvvetleri de katıldı. Mısır meseleyi Güvenlik Kuruluna getirdiyse de, Amerikan ve Sovyet karar teklifleri İngiliz ve Fransız vetoları yüzünden reddedildi. Güvenlik Kurulunun karar alamaması karşısında Yugoslavya Barış İçin Birleşme Kararına dayanarak Genel Kurulun olağanüstü bir toplantıya çağrılmasını teklif etti. Yugoslav teklifi gerekli yedi olumlu oyu topladı. Genel Kurulun 2 Kasım 1956 tarihli kararı Amerikan tasarısından mühlhem olup 5 olumsuz ve 6 çekimsiz oya karşılık, 64 olumlu oyla kabul edilmişti.⁴ Bu karar taraflardan ateş kesmelerini, eski hatlarına çekilmelerini ve çatışma bölgesine askerî malzeme sokmaktan kaçınmalarını istiyordu. Aynı zamanda, tarafları mütareke anlaşmalarına riayet etmeğe ve Süveyş Kanalını tekrar açmağa davet ediyordu. Ertesi gün, Genel Sekreter İngiltere ve Fransa'nın, Mısır ve İsrâil bir Birleşmiş Milletler Kuvveti kabul ettikleri takdirde, askerî harekâtı durduracaklarını bildirdi.

Sinai'de bir kuvvet kurma fikri birçok üyenin zihnini işgâl etmeğe başlamıştı. Genel Kurulun aldığı ilk kararın başka türlü uygulanması mümkün görünmüyordu. Bu yolda ilk teklifi yapan Kanada Dış İşleri Bakanı Pearson orada bulunan İngiliz ve Fransız kuvvetlerine bir Birleşmiş Milletler bayrağı vererek kuvvetin nüvesini teşkil etmelerini istemişse de, bunun —Mısır Hükûmeti başta olmak üzere— kabulünün zor oluşu karşısında, ikinci bir teklif getirmiş ve bu teklif 4 Kasım'da 19 çekimsiz ve sıfır olumsuz oya karşılık, 57 olumlu oyla kabul edilmişti. Genel Kurulun bu kararına göre, Ge-

4. Aralık 1955-Ekim 1956 tarihlerindeki Orta Doğu olaylarıyla ilgili olarak bak : United Nations, *Yearbook of the United Nations: 1956*, New York, Department of Public Information, 1957, s. 3-62.

nel Sekreter, ilgili devletlerin rızalarını da alarak, bir Birleşmiş Milletler kuvvetinin kurulmasıyla ilgili bir tasarıyı iki gün içinde sunacaktı. Genel Sekreterden bu yolda bir tasarı alan Genel Kurul gene 57 oyla bir karara vardı.⁵

Genel Kurul :

1. Kurulun 2 Kasım 1956 tarihli ve 9977 (ES-1) numaralı kararının bütün maddelerine uygun olarak, çatışmanın durdurulmasını sağlama ve denetlemede kullanılacak bir olağanüstü uluslararası kuvvet için bir Birleşmiş Milletler Kumandanlığı kurulmuştur.
2. Olağanüstü esasa göre, Birleşmiş Milletler Mütarekeyi Denetleme Örgütünün Kurmay Başkanı Tuğgeneral E. L. M. Burns'ü komutan olarak atar.
3. Komutana Birleşmiş Milletler Mütarekeyi Denetleme Örgütüne bağlı gözlemci kuvvetten Güvenlik Kurulu devamlı üyelerinin yurttaşları dışında derhal belirli sayıda subay seçmesi yetkisi verir ve, Genel Sekretere danıştıktan sonra, Güvenlik Kurulu Devamlı Üyeleri dışında kalan çeşitli üyelerden gerekli diğer subayları temin etmesi için de yetki tanır.
4. Genel Sekreteri bu kararda öngörülen faaliyetin derhal uygulanması için gerekli olabilecek idarî tedbirleri almağa davet eder.»

Olağanüstü Kuvvetlerle ilgili olarak Genel Sekreterin 6 Kasım tarihli İkinci ve Son Raporunu alan Genel Kurul bir gün sonraki kararında şunları belirtiyordu :⁶

«Genel Kurul...

2. Kuvvetin görevlerinin Genel Sekreterin raporunun 12'nci paragrafında gösterdiği şekilde tanımına katılır;
3. Genel Sekreteri, daha dengeli bir bileşime ulaşmak amacıyla, Kuvvete katılmak teklifleriyle ilgili olarak Üye Devletlerin hükümetleriyle görüşmelere devam etmeğe davet eder;
4. Kuvvet Komutanını Genel Sekretere büyüklük ve bileşim konularında danışarak, Kuvveti tam olarak örgütlemeye başlamağa davet eder...
6. Brazilya, Kanada, Seylân, Kolombiya, Hindistan, Norveç ve Pakistan'ın herbirinden bir delegeden bileşik bir Danışma Komitesi kurar ve başkanı Genel Sekreter olan bu Komiteden Kuvvetin plânlanmasında Genel Kurul tarafından henüz ele alınmamış olan ve Komutanın doğrudan doğruya sorumluluğuna düşmeyen hususları geliştirmesini talep eder.
7. Genel Sekretere, yukarda sözü geçen Komiteye danıştıktan sonra, Kuvvetin etken bir şekilde görev yapabilmesi için gerekli bütün kural ve emirleri yayınlama ve bütün diğer gerekli idarî

5. *Ibid.*, s. 29, 36.

6. *Ibid.*, s. 37-38.

kararları alma yetkisini verir;

8. Yukarıda 6 ve 7'nci paragraflarda tanımlanan sorumlulukları yerine getirdikten sonra, Danışma Komitesi Genel Sekretere bu ve bundan sonraki ilgili Kararlarda onun sorumluluğuna giren hususlarda yardımda devam edecektir.

9. Danışma Komitesi, görevlerini yaparken, gerekli usuller uyarınca, Genel Kurulun toplanmasını istemek ve kanaatinca bizzat Genel Kurul tarafından ele alınması gerekecek derecede âcil ve önemli işler çıkınca Genel Kurula rapor vermek yetkisine sahip olduğuna karar verir.

10. İlgili bölgeye geçit verme de dahil olmak üzere, bütün Üye Devletlerden görevlerini yapabilmesi için. Birleşmiş Milletler Komutanlığına, gerekli yardımı esirgememelerini talep eder.»

Genel Kurul'un böyle bir olağanüstü kuvvet kurmasının huku-kîliğine Sovyetler Birliği ve Doğu bloku başta olmak üzere, bir çok üye devlet itiraz etti. Sovyetler Birliği'ne göre, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının Yedinci Bölümü uyarınca bir uluslararası silâhlı kuvvetler kurmağa, sadece, Güvenlik Kurulu yetkili olduğundan, Mısır'da olağanüstü kuvvetin kurulması B. M. Andlaşmasına aykırıdır. Bu düşüncede olan Sovyetler Birliği'nin kuvvetin kurulmasıyla ilgili olarak olumsuz oy yerine tarafsız oy kullanmasının nedeni kuvvetin kendi toprakları üstünde yerleşmesine Mısır'ın rıza göstermiş olmasıydı. Fakat Sovyetler'in bu tutumunun sözkonusu kuvvetin masraflarının ödenmesine ve bu konuda Milletlerarası Adalet Divanının istişarî mütalâasına başvurulmasına yolaçtığı bilinmektedir. Yalnız, Birleşmiş Milletler'in böyle bir kuvvet kurmağa yetkili olup olmadığı hiç bir zaman tartışma konusu olmadı. Görüş ayrılığı sadece yetkili organın hangisi olduğu noktasındaydı. İddialara göre, zorlama tedbirleri sadece 43'üncü Maddeye dayanarak ve Güvenlik Kurulunca alınabilirdi. O zaman, kuvvet kurma sorunu Genel Kurulun yetkilerinin dışında kalıyordu. Uluslararası barış ve güvenlik tehlikede olduğu zaman harekete geçecek olan Güvenlik Kuruluydu; Genel Kurulun yetkileri ise sadece tartışma ve tavsiye ile sınırlanmıştı. Yalnız bu görüş Mısır'da kuvvet kurulmasını bir zorlama tedbiri olarak kabul etme eğilimindedir. Genel Kurulun sadece tartışma ve tavsiye yetkileri olduğu genellikle kabul ediliyorsa da, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 17 ve 18'inci Maddelerinin biraz daha fazla yetki tanıdığı da ileri sürülmektedir.⁷ Bundan başka, Andlaşmanın 24'üncü Maddesi «Teşkilâtın çabuk ve etken hareketinin temini için, Üyeleri, uluslararası barış

7. M. 17/1 : «Genel Kurul Teşkilâtın bütçesini inceler ve tasvip eder.» M. 18/2 : «Önemli meseleler hakkında Genel Kurul, hazır bulunan ve oy veren üyelerin üçte-iki çoğunluğu ile karar verir ...»

ve güvenliğin korunmasında *başlıca sorumluluğu* Güvenlik Kuruluna» veriyorsa da, Genel Kurul kararının 10, 11/2 ya da 14'e dayanabileceği belirtilmekteydi. 10'uncu Madde Genel Kurulun bu Andlaşma çerçevesine giren ya da bu Andlaşmada derpiş edilen uzuvlardan «herhangi birinin yetki ve görevlerini ilgilendiren, her türlü mesele ya da işlerin» görüşebileceğini ve 12'inci Madde hükümleri saklı kalmak şartıyla, bu mesele ya da işler hakkında üyeler ve Güvenlik Kuruluna tavsiyelerde bulunabileceğini söylemekteydi. Madde 11/2 ise, Genel Kurulun herhangi bir devlet tarafından «kendisine sunulan ve uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını ilgilendiren her türlü meseleleri» görüşebileceğini ve 12'nci Madde saklı kalmak şartıyla bu gibi meseleler hakkında ilgili devletler ya da Güvenlik Kuruluna «tavsiyelerde» bulunabileceğini belirtiyordu. «Bir teşebbüse lüzum gösteren bu neviden her mesele Genel Kurul tarafından görüşülmezden önce ya da görüşüldükten sonra Güvenlik Kuruluna havale edilir.» 14'üncü Maddede, 12 nci Madde saklı kalmak şartıyla, «Genel Kurulca umumun iyiliğine zarar verecek ya da uluslar arasındaki dostane ilişkileri tehlikeye sokacak nitelikte görülen, kaynağı ne olursa olsun, herhangi bir durumun, barış yoluyla düzeltilmesini temin edebilecek tedbirler tavsiye» olunabileceği belirtilmektedir. Bu maddelerin üçü de 12'nci Maddeye bağlı kalmaktadır: «Güvenlik Kurulu, bir uyuşmazlık ya da herhangi bir durum karşısında, işbu Andlaşmanın kendisine yüklediği görevleri yaptığı müddetçe, Genel Kurul bu uyuşmazlık ya da durum hakkında hiç bir tavsiyede bulunmamalıdır; meğer ki, Güvenlik Kurulu bunu ondan isteye.»

Genel Kurulun bu konuda bir yetkisi olup olmadığını anlayabilmek için M. 11/2'de belirtilen «teşebbüs»den bir zorlama tedbirinin kastedilip edilmediğine ve eğer bu kastediliyorsa, Genel Kurulun kararının bir «zorlama tedbiri» olup olmadığına bakmak gerekiyor. Divan Genel Kurul kararının birinci maddesindeki «çatışmanın durdurulmasını sağlama ve denetlemede kullanılacak bir Olağanüstü uluslararası kuvvet» deyimleri içindeki «sağlama» kelimesinde bir zorlama niteliği görmüşse de, ilgili devletlerin rızaları alındığından, bu anlamın kaybolduğu kanısına varmıştır. Divanın görüşüne göre, M. 11/2'de «teşebbüs» kelimesinden «zorlama tedbiri» anlamı çıkıyorsa da, Genel Kurulun hareketinin bu nitelikte olmadığı sonucuna varmış ve alınan kararın dayanağının aslında M. 14'teki «tedbirler» kavramında olduğu iddiasını ileri sürmüştür.

Mısır'daki Birleşmiş Milletler Kuvveti hukuken Genel Kurul tarafından meydana getirildiyse de, bu kuvveti asıl kuran ve yöne-

ten Genel Sekreter oldu. Mısır'da Birleşmiş Milletler Kuvveti daha kurulmadan önce, Genel Kurul durumu izlemesini ve rapor vermesini istemiş, taraflarla ateş-kesme ve bölgeye askerî kuvvet ve silâh girmesini önlemek için görüşmelere başlamasını istemişti. B. M. Mütareke Denetleme Örgütüyle birlikte, bütün kuvvetlerin mütareke çizgisi gerisine çekilmelerini temin ve bu hususta beş gün içinde bir rapor verme görevi Genel Sekretere verildi. Mısır'da bir kuvvet kurma kararı verildikten sonra bu kuvveti asıl meydana getiren Genel Sekreter oldu. Genel Kurul ondan, kararlarına uygun olarak çarpışmaların durmasını temin etme ve denetleme işini görmeğe yarayacak uluslararası bir kuvvetin kurulmasıyla ilgili olarak bir tasarı istedi. Genel Kurulun onayladığı ve kuvvetin kendisine esas olan model Genel Sekreterin hazırladığı iki rapordan doğmaktadır. Genel Sekreterin ikinci raporu Mısır olaylarına uygun bir kuvvetin ana nitelikleri, büyüklüğü, görevleri, kuruluşu ve maliyet gibi konuları ayrıntılı olarak incelemektedir. Kurulacak kuvvetin kime bağlı olacağına gelince, Genel Sekreter, üç teklif ileri sürdü. Bunlardan ilkinde göre, bu kuvvetten birinci derecede sorumlu olan kişi B. M. organlarından biri tarafından atanacak ve ona sorumlu olacaktı. Böylece, onun yetkileri herhangi bir devletin siyasî tutumundan bağımsız kalacaktı. İkinci yol, Kore örneğinin izinden giderek, bazı devletlerin B. M. dışında bağımsız bir kuvvet kurmalarını istemektir. Bu yolun kurulacak kuvvete birincisi kadar bağımsızlık tanımayacağı açıktır. Üçüncü yol da gene bir grup devletle anlaşarak bir kuvvet meydana getirmek ve bu kuvvetle B. M. arasında sonra bir ilişki kurmaktır. Mısır'da bulunan İngiliz-Fransız askerlerinin bu kuvvetin nüvesi olması da bu sıralarda akla geldiyse de, hernekadar İngiliz ve Fransız hükûmetleri Mısır topraklarına yaptıkları silâhlı müdahaleyi İsrâil ve Mısır arasındaki çatışmayı durdurmak şeklinde sunmuşlarsa da, bunun doğruluğu hakkında çok ciddî şüpheler ileri sürülmüş olup, saldırganla birlikte görünen bu iki büyük devletin kuvvetlerinin bir B. M. kuvveti çekirdeği olarak kullanılmaması isabetli olmuştur. Birleşmiş Milletler Komutanlığı ile ilgili olarak alınan karara göre, kuvvet subaylarının B. M. Mütareke Denetleme Örgütünden atanması ve kuvvetin kendinin de Güvenlik Kurulu Daimî Üyelerinden alınmasına dikkati çeken Genel Sekreter komutanının subay seçme ve atama serbestisiyle beş Büyük Devletin bu kuvvetin dışında bırakılması esaslarını ortaya koydu.

Genel Kurul kararlarından anlaşıldığına göre, kuvvet geçiciydi. Orta Doğu krizindeki askerî dengeyi şu ya da bu yana hiç bir şe-

kilde etkilemeyeceği gibi, siyasî sonuç üstünde de tek yanlı bir ağırlığı olmayacaktı. Kuvvetin Mısır'da kalış süresi de belli değildi. Üye devletler bu kuvvete yardımda bulunmakla sorumlu değildiler. Kuvvet katılan devletlerin uzmanlarıyla kurulacak, hükûmetin kabulü olmadan hiçbir devletin toprağı üstünde görev yapamayacaktı. Her konuda hükûmetlerin rızasını almak da Genel Sekreterin görevleri arasına giriyordu. Genel Sekreterin ikinci ve son tasarılarından sonra 7 Kasım 1956'da alınan Genel Kurul kararı «Genel Sekreteri kuvvete katılma yolunda diğer üyelerle temasa» davet etmiş, yedi üyelik bir Danışma Kurulunun başına Genel Sekreteri getirmiş ve ona kuvvetin faaliyet göstermesi için gerekli talimatı verme yetkisi tanımıştı. Kuvvet gönderilmesi bir zorlama tedbiri olmadığına göre, kabul eden devletin rızasını almak gerekti. Kabul eden, geçit veren ve kuvvete katılan devletlerin rızalarını almak ödevi de Genel Sekreterin oluyordu. İngiliz, Fransız ve İsrâil kuvvetlerinin Mısır'dan çekilmesiyle ilgili anlaşmayı da kuvvet komutanı Genel Sekreterden aldığı yetkiye dayanarak yaptı.

Üçüncü olarak, Genel Kurul Genel Sekretere yöneticilik alanında yetkilerini devretmiş oluyordu. Yalnız, arasıra hareketlerini onaylayan kararlar alıyordu. Bazen, Genel Kurul belirli üyelerle belirli konuları görüşme işini Genel Sekretere veriyordu. İlgili hükûmetlere Genel Kurul kararları yorumlama işi de ona düşmekteydi. Örneğin, Mısır Hükûmeti kendi toprakları üstünde bir kuvvet kabul etmeden önce bu kuvvetin niteliğini ve görevlerini bu hükûmete, Genel Kurul kararlarını yorumlayarak anlatan o oldu. Bu yorumların kabul edilmesi üzerinedir ki, Mısır Hükûmeti kendi topraklarına kuvvet gönderilmesini kabul etti. Genel Sekreter Mısır ile yaptığı mektup teatisine dayanan bir anlaşmayla kuvvetin varlığı, görevleri ve statüsü belirlendi. Katılan hükûmetlerle de aynı şekilde anlaşmaları yapan gene Genel Sekreterdi. Mısır ile Kuvvetin Statüsüyle ilgili olarak yapılan anlaşma Birleşmiş Milletlerce tescil olundu.

Genel Sekreterin Kuvvetin iç talimnâmesiyle ilgili olarak geniş yetkileri olduğu da anlaşılmaktadır. Genel Kurul, Genel Sekretere, Danışma Kurulunun da fikrini alarak, emir yayınlama yetkisi tanımıştır. Bu yetkiye dayanarak Genel Sekreter de Şubat 1957'de kuvvetle ilgili bir Talimatname yayınlamış olup bu yetkinin de Genel Sekretere verilmesi onun Kuvvet Komutanından üstün yetkilere sahip olduğunu ve komutanın ona bağlı olduğunu göstermektedir. Bu gerçeği Genel Kurul kararları olduğu kadar Genel Sekreterin verdiği talimat ve emirler de göstermektedir. Gene Genel Kurul kara-

rından anlaşıldığı üzere, Komutana tanınan yetki Genel Sekreterle danışarak kullanılacaktı. Komutanın Kuvvette görev için subay seçme ya da kuvvet kurma gibi yetkileri hep Genel Sekreterin deneti altındadır. Komutanın emir verme yetkisi varsa da, bu emirler de Genel Sekreterin denetine bağlıdır. Komutan seçilen formarlardan yardımcı teçhizat hizmetlerine kadar, Kuvvetle ilgili bütün hizmetlerde Genel Sekreterin fikrini almakla yükümlüdür. Komutan Kuvvette çalışmak üzere B. M. Sekretaryasından çekilecek personelle de ilgili olarak Genel Sekreterin fikir ve onayını alacaktır. Bu görevliler komutana karşı sorumlu olacaklarsa da, Genel Sekreterin yetkisi altındadırlar. Kütle haberleşme araçlarıyla temas Komutanın yetkisi dahilinde olmakla birlikte, Komutan Genel Sekreterin çizdiği siyasetin dışına çıkmayacaktır. Kuvvet mensuplarına kimlik kartı verme yetkisi de Genel Sekreterin onayı ile kullanılabilir. Kuvvetle ilgili mâlî işler de Genel Sekreterin yetkisi dahilindeydi. Özel bir fon kuracak, bu fonun yönetimiyle ilgili kuralları da o ortaya koyacaktı.

Genel Sekreterin bazı yetkileri Danışma Komitesi ile sınırlanmıştı. Diğer yandan, bu Komitenin Başkanı da gene Genel Sekreterdi. Adından da anlaşılacağı gibi, bu Kurulun yetkileri danışma niteliğindedeydi; uygulama yetkisi yoktu. Danışma Komitesine Genel Kurula bağlı bir organ statüsü tanınmış olup Komutanın açık sorumluluğuna bırakılmayan hususlarda Kuvvetle ilgili bazı plânlamalar yapmaktaydı. Genel Sekreter Kuvvetle ilgili talimat yayınlarken Danışma Komitesine sormak zorundaydı. Gene Danışma Komitesi, kendince önemli bir durum yaratıldığında, Genel Kurulun toplanmasını isteme yetkisine de sahipti. Aslında bu yetki hiç kullanılmadı. Danışma Komitesi Genel Sekreter istişareye ihtiyacı olduğu zaman ya da tartışılması gereken bir durum ortaya çıkınca toplandı.

Özetle, Mısır'da kurulan B. M. Kuvvetiyle ilgili olarak Genel Sekretere geniş yetkiler verilmişti. Genel Kurulun bu görevleri bilfiil kendinin yüklenmesi düşünülemezdi; Genel Sekreter B. M.'in en yüksek rütbeli yöneticisi olarak söz konusu görevleri taşıdı. Genel Sekreterin bütün yaptığı, B. M. Andlaşmasında belirtilmemesine rağmen, Genel Kurul kararlarıyla kendine tevdi edilen görevleri, diplomatik maharetini kullanarak, yerine getirmek oldu. Bu yetkiler Genel Kurul kararıyla çizilmiş ve sınırlandırılmış yetkilerdi.

B. Genel Sekreter ve Lübnan - Ürdün Olayları :

Lübnan ve Ürdün'de Genel Sekretere verilen görevlere de deği-

nelim. 22 Mayıs 1958'de Lübnan Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin kendi iç işlerine karıştığını iddia ederek Güvenlik Kurulunun toplanmasını istedi.⁸ İddiaya göre, Lübnan'a Suriye'den silâhli gruplar sokuluyor, Birleşik Arap Cumhuriyeti yurttaşları ise Lübnan'ın içinde başkaldırma ve terör hareketlerine katılıyordu. Güvenlik Kurulu bu konuyu 6 Haziranda ele aldığında Birleşik Arap Cumhuriyeti delegesi Lübnan'ın şikâyet ve ithamının ancak iç olaylar çok büyüdüktan sonra yapılmış olmasına dikkati çekerek, hükûmetin başa çıkamadığı bir iç soruna uluslararası bir nitelik süsü verilmeğe çalıştığını iddia etti. İsveç temsilcisinin Lübnan'a bir Gözlemci Grubunun gönderilmesiyle ilgili karar tasarısı Güvenlik Kurulunda 11 Temmuzda kabul edildi. Kurul böyle bir grubu kurma sorumluluğunu Genel Sekretere vermişti.

Genel Sekreter 16 Haziranda Güvenlik Kuruluna sunduğu raporda 11 Haziran kararlarını uygulama yönündeki çabalarını anlattı. Lübnan'daki B. M. Gözlemci Grubu (UNOGIL) Ekvatorlu Galo Plaza, Hintli Rajeshvar Dayal ve Norveçli General Odd Bull'dan oluştu. Beyrut'ta ilk toplantısını yapan bu grup da 3 Temmuzda Genel Sekreter kanalıyla Güvenlik Kuruluna ilk raporunu sundu. Raporunda Lübnan'da bazı silâhli gruplar görülüyorsa da, bunların dışardan sokulduklarına dair bir kanıt rastlanmadığı ve görülen silâhlilerin büyük bir çoğunluğunun Lübnanlı olduğuna dair hiçbir şüphe bulunmadığı sonucuna varılıyordu.

Bu arada Lübnan'a sokulan A.B.D. kuvvetlerinin Amerikan Hükûmeti tarafından Lübnan'a yardım etme ve barışı sağlama-dan başka amaç gütmedikleri ileri sürüldüyse de, Sovyet delegesi Lübnan'ın gerçekten dışardan tehdit edilmekte olduğunu, fakat bu tehdidin iddia edildiği gibi Birleşik Arap Cumhuriyeti'nden değil, bizzat Lübnan topraklarına çıkarma yapmış olan Amerika'dan gelmiş olduğunu söyledi. Sovyetler Birliği Amerika'nın bu hareketi Lübnan'da Chamoun Hükûmetini iktidarda tutmak için yaptığına ve Amerika'nın doğrudan doğruya askerî müdahaleye giriştiğine inanıyordu. Bu olayda askerî kuvvet bir dış politika aracı olarak kullanılmakta olduğundan, B. M. Andlaşması da ihlâl edilmiş oluyordu. Gözlemciler Grubunun raporunda da görüldüğü gibi, Güvenlik Kurulu Lübnan'da faaliyet göstermekteydi. Birleşik Arap Cumhuriyeti delegesi de A.B.D.'nin tutumunu bir «silâhli müdahale» olarak nitelendirdi. Amerikan müdahalesi B. M. Andlaşmasının

⁸. United Nations, *Yearbook of the United Nations* : 1958, New York, Office of Public Information, 1959, s. 36.

51'inci Maddesine girmediği gibi, Güvenlik Kurulu Lübnan sorununu gündemine almış olup, uygulanmakta olan kararlara da varmıştı. Bu sırada yer alan Irak ihtilâlinin Amerikan kuvvetlerini Orta Doğu bölgesine çekmekte olduğu anlaşılmaktaydı. Irak'ta hanedanın devrilmesi ise bir iç olay olup Lübnan'da asker bulundurma için haklı bir neden olarak gösterilemezdi. İsveç delegesi de Amerika'nın hareketini Lübnan'daki gözlem faaliyetlerindeki koşulları değiştirdiğini ileri sürdü.

17 Temmuzda Ürdün Hükûmeti de Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin Haşimî Ürdün Krallığının iç işlerine karıştığını ileri sürerek Güvenlik Kuruluna şikâyette bulundu. Ürdün Hükûmeti İngiltere ve Amerika'dan yardım istemiş, İngiliz kuvvetleri 17 Temmuz sabahındanberi Ürdün topraklarına inmeğe başlamışlardı. Amerika da İngiliz Hükûmetinin bu hareketini desteklediğini bildiriyordu. Sovyet delegesi ise, Ürdün'ün hiç kimse tarafından tehdit edilmediğini, İngiliz kuvvetlerinin de Ürdün'e inmeleriyle Amerika ile İngiltere'nin, Arap halklarının kurtuluş mücadelesine karşı bir komploya giriştiklerinin belgelenmekte olduğunu söyledi. Birleşik Arap Cumhuriyeti delegesi de Ürdün'ün şikâyetinin aslında İngiliz müdahalesini mâzur göstermek için düşünülmüş olduğunu belirtti.

Lübnan'daki Gözlemciler Grubunun 30 Temmuzdaki raporu ise silâh geçirme olaylarının çok sınırlı olması gerektiğine ve sadece küçük silâhların sözkonusu olabileceğine dikkati çekiyor, silâhlı kişilerin bulunduğu muhalefet bölgelerinde savaşmak amacıyla sınırı geçmiş olan kimseye rastlanmadığı belirtiliyordu. Güvenlik Kurulu 7 Ağustos tarihli toplantısında, oybirliğine varılmadığını ileri sürerek, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırdı. Genel Kurulun 21 Ağustosda kabul ettiği karar ise Arap devletlerinin birbirlerinin hükûmet sistemlerine karışmamaları hususundaki garantilerini kabul ediyor ve Lübnan ve Ürdün'den yabancı askerlerin çıkartılmasında Genel Sekreterin aracılığını istiyordu. Böylece, Genel Kurul, Barış İçin Birleşme Kararına dayanarak, yabancı askerlerin mümkün merteye erken geri çekilmelerini kolaylaştırmak için pratik tedbirleri alma işini de gene Genel Sekretere veriyordu. İngiltere 1 Ekimde Genel Sekretere müracaat ederek çekilme işine 20 Ekimde başlanacağını belirtti. Amerika da çekilme işinin Ekim sonunda biteceğini bildiriyordu.

C. Genel Sekreter ve Kongo :

Genel Sekreterin Kongo olaylarında oynadığı role bakalım. Bilindiği gibi, Kongo Cumhuriyeti Belçika'dan bağımsızlığını 30

Haziran 1960'da kazanmıştı.⁹ Kongo Birleşmiş Milletlere müracaatını 1 Temmuzda yapmış, Güvenlik Kurulu 7 Temmuzda gerekli tavsiyede bulunmuş, 20 Eylülde de bu konuda Genel Kurulda oylama yapılmıştı.¹⁰ Yalnız, bağımsızlık kazanıldıktan bir hafta sonra *Force Publique* diye adlandırılan bölgesel güvenlik kuvvetleri isyan edince, Belçikalılar kendi yurttaşlarının can ve mallarını koruma nedenini ileri sürerek 12 Temmuzda Kongo'ya asker gönderdiler. Bir gün önce de, Moise Tshombé Katanga'nın yeni Cumhuriyetten ayrıldığını ilân etmişti. Kongo Cumhurbaşkanı Kasavubu Genel Sekretere çektiği telgrafta Belçika'nın 29 Haziran 1960 Dostluk Andlaşmasını¹¹ ihlâl ettiğini bildirmekte, Belçika'nın müdahalesini bir saldırı olarak takbih etmekte ve askerî yardım talep etmekteydi. İkinci bir müracaat ta yardım gelmediği takdirde, Bandung Andlaşmasına katılan devletlere başvurulacağını belirtiyordu. Genel Sekreter 99'uncu Maddeye göre Güvenlik Kurulunu topladı. Güvenlik Kurulunun 14 Temmuz 1960 tarihli kararı¹² (a) Belçika'nın Kongo'daki askerlerini çekmesini istiyor ve (b) Kongo ulusal kuvvetleri sorumluluklarını yükleneyecek duruma gelinceye kadar Genel Sekreteri Kongo Hükûmetine askerî yardımda bulunmakla yetkili kılıyordu. Yâni, Genel Sekreter parçalanma eğilimleri karşısında dağılmaya yüz tutan bir hükûmetle anlaşarak bir Birleşmiş Milletler Kuvveti kuracak, bunu Kongo'ya sokacak ve orada kullanacaktı.

Sovyetler Birliği, Belçika'nın «silâhlı saldırı»sının takbih edilmesini, Belçika kıt'alarının «derhal» geri çektirilip askerî yardımın sadece «Birleşmiş Milletler üyesi olan Afrika devletleri» ile sınırlandırılmasını istediye de, bu teklifleri kabul edilmemişti. Diğer yandan, Belçika Kuvvetlerinin çok yavaş geri çekilmeleri karşısında, Kongo Hükûmeti 17 Temmuzda Birleşmiş Milletlere bir ultiatom yollayarak Belçika kıt'aları kırk-sekiz saat içinde geri çekilmediği takdirde, Kongo'nun Sovyetler Birliği'nden yardım isteyeceğini bildirdi. Bu arada, Genel Sekreterin birinci raporuna ulaşan Güvenlik Kurulu üyeleri 22 Temmuz tarihli kararlarında Belçika Hükûmetinden kıt'alarının geri çekilmesiyle ilgili 14 Temmuz 1960 tarihli kararı uygulamakta acele etmesini,

9. John Hatch, *Africa Today and Tomorrow*, New York, Praeger, 1962, s. 267-275.

10. D. W. Bowett, *United Nations Forces : A Legal Study of United Nations Practice*, London, Stevens, 1964, s. 153.

11. *Keesing's Contemporary Archives : 1959-1960*, s. 17594 A.

12. Bowett, *op. cit.*, s. 154.

bütün diğer devletlerden Kongo Cumhuriyetinin toprak bütünlüğü ve siyasal bağımsızlığına zarar getirecek hareketlerden kaçınmalarını ve Genel Sekreterden gerekli raporları Güvenlik Kuruluna sunmakta devam etmesini istediler.

14 Temmuz tarihli karar Kongo Cumhuriyetinin bütün topraklarına uygulanması gerekirken, Birleşmiş Milletler Kuvvetleri Katanga'ya girmemişlerdi. Kongo Başbakanı Lumumba, Güvenlik Kurulu Başkanına 31 Temmuzda yazdığı bir mektupta, Belçika kıt'alarının derhal terkini ve Katanga'ya da B. M. Kuvvetlerinin sokulmasını istedi. Tshombé 3 Ağustosda Genel Sekretere gönderdiği bir mesajda ise, Katanga'ya girmeğe çalışacak kuvvetlere karşı konacağını açıklıyordu. Bu koşullar altında, Genel Sekreter, temsilcisi Bunche'ı Belçika yetkilileri ve onlar kanalıyla Tshombé ile görüşmek üzere Elisabethville'e yolladı. Bunche'in dönüşünde Katanga'da mukavemet olacağını ve Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin bu amaç için yeteri kadar donanmış sayılmayacağını söylemesi üzerine, Genel Sekreter tekrar Güvenlik Kuruluna baş vurmağı gerekli gördü. Ona göre, B. M. Kuvveti kendini savunma dışında bir silâhli çatışmaya giremezdi. Güvenlik Kurulu ise, 8 Ağustos tarihli oturumunda Belçika Kuvvetlerinin Katanga'dan çekilmelerini Güvenlik Kurulu kararlarının doğru uygulanması için gerekli görerek, Belçika Kuvvetlerinin Katanga'dan derhal çıkmalarını istiyor ve B. M. Kuvvetinin Katanga'ya girmesini kararın tam uygulanması için gerekli buluyordu. Genel Sekreter de üç gün içinde Leopoldville'e dönerek, Katanga Eyâlet Hükûmeti Başbakanı ile Elisabethville'e gitti. Katanga'ya giriş böyle oldu.

Bu kuvvetlerin Katanga'ya girişinden önce, Genel Sekreter ile Lumumba arasında bir anlaşmazlık çıktı. Lumumba'ya kalırsa, Genel Sekreter Güvenlik Kurulu kararlarını gereği gibi uygulamıyordu; B. M. Kuvvetleri âsi Katanga Hükûmetini dize getirmek için kullanılmamış ve, 14 Temmuz kararına aykırı olarak, âsi Katanga Hükûmetiyle ilişki kurulmuştu. Lumumba'dan gelen üçüncü mektup Kongo Hükûmetinin Genel Sekretere güveninin kalmadığını bildiriyor, bütün Güvenlik Kurulu kararlarının gereği gibi uygulanabilmesi için Asya-Afrika ülkelerinden bir gözlemciler grubunun kurulmasını teklif ediyordu. Genel Sekreter de kendine verilen yetkilerin daha açıklığa kavuşması için Güvenlik Kurulunun toplanmasını istedi. Resmî bir karara varılamadıysa da, Güvenlik Kurulu Başkanı Genel Sekreterin tartışmalar ışığında aradığı açıklığı bulduğu ümidinde olduğunu açıkladı.

Belçika Kuvvetlerinin Ağustos sonuna kadar çekilecekleri daha önce bildirilmiş olmasına rağmen, çekilmemiş olmaları Genel Sekreterin 29 Ağostosta bir protestosuna sebep oldu. Bu sırada, Belçika Tshombé'ye, Sovyetler Birliği de Lumumba'ya tek başlarına yardım tehdidini savurdular. Lumumba'nın Başkanın emriyle 12 Eylülde tevkifi ve iki gün sonra da Silâhlı Kuvvetler Komutanı Albay Mobuto'nun iktidarı aldığını ilân etmesi durumu daha da karıştırdı. Bu durum karşısında Genel Kurulun 17 Eylülde toplanarak aldığı kararda Genel Sekreterden Güvenlik Kurulu kararlarının uygulanmasına ilişkin olarak hareketlerine «devam etmesi»nin istenmesi Genel Sekretere bir güven oyu anlamını taşıyordu. İkinci olarak, bütün devletlerin yapacakları yardımın mutlaka Birleşmiş Milletler kanalıyla olması gerektiğine dair olan madde de herhangi bir devletin tek başına müdahalesini durdurur nitelikteydi. Buna rağmen, Belçika'nın Kongo'ya türlü yollarla müdahale etmekte olduğu da sezilmekteydi. Katanga jandarmanında 231 Belçika uyruklu kişi kaldığı gibi polis örgütünde ellisekiz Belçikalı görev yapmakta devam ediyordu. Bundan başka, Belçikalılar Kongo'nun çeşitli bölgelerine sür'atle dönüyor ve danışman, uzman ya da yönetici adları altında siyasal ya da yönetsel faaliyete katılıyorlardı. Bu sırada, Katanga kuvvetleri Kuzey Katanga'da harekâta katıldıkları gibi, Lumumba'nın öldürüldüğü haberi de 13 Şubatta yayıldı. Bu gelişmeler sonunda Sovyetler Birliği Genel Sekreteri şiddetle eleştirerek, diğer bazı üyelerin de katılmasıyla, istifasını istedi.

Güvenlik Kurulunun 21 Şubat tarihli kararı Kongo'da bir iç savaşın önlenmesini, Belçika ve Birleşmiş Milletler Komutanlığına bağlı olmayan bütün yabancı askerî ve yarı-askerî personel ve askerî danışmaların Kongo'dan çıkmalarını ve Lumumba'nın ölümü ile ilgili derhal ve tarafsız bir araştırmanın açılmasını istiyordu. Lumumba'nın öldürülmesiyle ilgili araştırmayı yapacak dört kişilik bir komisyonun kurulması dışında, Genel Kurulun aldığı kararlar da yeni bir tutumun habercisi olmuyor, eski kararları sağlamlaştırıyordu. İç savaşın daha şiddetlenmesi üzerine, Güvenlik Kurulunun 24 Kasım tarihinde aldığı karar ise Genel Sekretere emrindeki kuvvetleri meşru savunmanın da dışına çıkaracak biraz daha serbest kullanma hakkını veriyordu. Katanga jandarması B. M. Karargâhı ile hava-alanı arasındaki yolu barikatlarla kapattıkları zaman, Hintli kıt'alar bu yolu temizledikleri gibi, Birleşmiş Milletlere bağlı uçaklar iki hava alanına hücum etmiş ve Manono'daki jandarma kuvvetlerini de silâhlardan tecrit etmişti.

Bundan sonra, Tschombé ile Başbakan Adoula arasında bir anlaşma elabildi. Tschombé 21 Aralıkta Cumhuriyetin bölünmezliğini kabul ettiğini açıkladı. Merkezî Hükümete de bağlanıyor ve Başbakan Kasavubu'yu Devlet Başkanı olarak onayladığını bildiriyordu. Diğer yandan, Genel Sekreter de Katanga'nın ayrılma tasarılarında çok etken olan ve bu yolla kârlarını azamiye çıkarmayı uman Union Minière şirketi üstünde etkisini kullanmak üzere Belçika Hükûmetine baskı yaptı. 23 Ocakta İleo Merkezî Hükûmetin temsilcisi ve yöneticisi olarak Elisabethville'e geldi.

Genel Sekreterin rolüne daha ayrıntılı olarak bakarsak, Kongo harekâtı bu ilk 14 Temmuz 1960 tarihli kararlar Genel Sekretere tevdi ediliyordu; karara göre, «gerekli tedbirleri» o olacaktı. Bu ifade her türlü geniş yoruma müsait görünüyordu. 9 Aralık 1960'da Birleşik Arap Cumhuriyeti delegesinin dediği gibi, takınılan tavır bu işi de Hammerskjold'e bırakmak şeklinde özetlenebilirdi. 14 Temmuz kararında askerî yardımın amaçları kesinlikle tanımlanmışsa da, bunların uygulanışı tamamiyle Genel Sekretere bırakılmıştı. Genel Sekreter daha 14 Temmuz kararları alınmadan önce Mısır'da uyguladığı ilkelerin Kongo için de geçerli olduğunu ileri sürerek Birleşmiş Milletler'in hangi ilkeleri izlemesi gerektiğine işaret etmiş oluyordu. En sonunda alınan kararın müphem «gerekli tedbirler» ifadesine muhteva kazandırmak ona düştü. Uygulayacağı ilkeler ise Süveyş tecrübesinden miras kalmıştı. Bunlar şunlardı: (a) Kuvvet bütünüyle Birleşmiş Milletler denetim^m altında olacaktı; (b) Kuvveti çoğunlukla Afrika devletleri teşkil edecek, fakat bir Birleşmiş Milletler harekâtı için gerekli evrenselik unsuru da olacaktı; (c) Kuvveti ülkesine kabul eden devletin iç işlerine karışılmayacaktı; (ç) Kuvvet yalnız meşru savunmada zora başvuracaktı; (d) Kuvvetin hareket serbestisi olacaktı.

Genel Sekreter kendi hareket serbestisini şu sözlerle anlatıyordu: «...Teşkilâtın temsilcisi olarak herhangi bir olumlu tavsiyeyi şükranla karşılarım, fakat böyle olumlu tavsiyenin yokluğunda kendi inançlarıma uygun hareket etmekten başka çare yoktur.»¹³ Genel Sekreter Kongo'da da bir Danışma Grubundan faydalanma yolunu tuttu. Ağustos 1960'da Lumumba ile arasında görüş ayrılıkları belirlediği zaman, Orta Doğu tecrübesinin ışığı altında, bir Danışma Grubunun kurulmasını teklif etmişti. Kuvvete katılan devletlerin temsilcilerinden kurulan bu grup, Lumumba'nın ölümü olayının

13. Ibid., s. 184.

araştırılması dahil, bazı önemli olaylarda görev yaptı. Genel Sekreter hareketini saptamada kabul edilmemiş karar tasarılarını da dikkate aldı. Bu karar tasarılarının hukukî değerleri olmamasına rağmen, bazı konularda aydınlık getirmesi bekleniyordu. Örneğin, Genel Sekreter Başbakan Kasavubu'ya 21 Aralık 1960 tarihinde yol-ladı mektupta 14 Aralıkta Güvenlik Kurulunda veto edilen dördü-lü bir karar tasarısına atıfta bulunmuştu. Bu gibi desteklerden de fay-dalanan Genel Sekreter Kongo'da 19.000 kişilik bir kuvvet kurdu ve İsveçli General Horn'u bu kuvvetin komutanlığına getirdi. Genel Sekreter Katanga'ya giren 220 kişilik bir İsveç birliğinin başında şahsen bulunuyordu.

Ç. Genel Sekreter ve Kıbrıs :

Genel Sekreter Kıbrıs olaylarında da önemli rol oynadı. Bilin-diği gibi, Aralık 1963'te Rum ve Türk cemaatleri arasında silâhlı çatışmalar yer almış ve ortaya uluslararası barış ve güvenlik için de tehlikeli bir durum çıkmıştı. 1960 Garanti Andlaşmasına göre, Kıbrıs Anayasasını İngiltere, Yunanistan ve Türkiye garanti ediyor, her üç devlet te ortak hareket etmeyi kabulleniyor ve Madde IV'e göre, bu mümkün olmadığı takdirde, her birinin bu andlaşmanın öngördüğü durumu tekrar yaratabilmek için tek başına müdahale hakkı oluyordu. Mevcut andlaşmalar gereğince adada üç Teminatçı Devlete ait kuvvetler bulunuyordu. Bu üç Teminatçı Devletten herhangi birinin askerî müdahalesi olasılığı vardı. 26 Aralıkta Kıb-rıs Hükûmeti üç Teminatçı Devletin ateşin kesilmesi ve barışın ko-runmasına yardım teklifini kabul etti. Bundan sonraki iki ay içinde İngiltere bu üçlü kuvvetin yerine önce bir NATO, sora da bir Ulus-lar Topluluğu (*Commonwealth*) kuvveti ikame etmek istediysede başaramadı. Bu girişimlerini 15 Şubatta bırakarak bir Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Kuvveti kurulması amacıyla Güvenlik Ku-rulunun toplanmasını istedi.

4 Mart 1964'te Güvenlik Kurulu oybirliğiyle şu kararı aldı.¹⁴

Güvenlik Kurulu

Kıbrıs'taki bugünkü durumun barış ve güvenliği tehlikeye soka-cak nitelikte olduğunu ve barışı korumak ve devamlı bir çözüm yolu aramak için ek tedbirler derhal alınmadığı takdirde duru-mun daha da kötüye yöneleceğini görerek,

Tarafların 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşe'de imzaladıkları Andlaşmalara ilişkin olarak takındıkları tavrı göz önünde tuta-rak,

14. United Nations, *Yearbook of the United Nations : 1964*, New York, Offi-
ce of Public Information; 1966, s. 151.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilgili maddelerini ve «Teşkilâtın Üyeleri, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka Devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasi bağımsızlığına karşı, gerekse Birleşmiş Milletlerin amaçları ile telif edilemeyecek herhangi bir surette tehdide ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar» diyen Madde 2, paragraf 4'ü hatırd tutarak,

1. Bütün Üye Devletleri, Birleşmiş Milletler Andlaşmasına göre sorumluluklarına uygun olarak, bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetindeki durumu kötüleştirecek ya da uluslararası barışı tehlikeye sokacak hareketten ya da hareket tehdidinden kaçınmağa davet eder;
 2. Hukuk ve düzenin korunması ve tekrar kurulmasında sorumluluğu olan Kıbrıs Hükûmetini Kıbrıs'ta zora başvurma ve kan dökümünü durdurmak için gerekli bütün ek tedbirleri almağa davet eder;
 3. Kıbrıs cemaatleri ve önderliğinden kendilerine azamî şekilde hâkim olmalarını talep eder;
 4. Kıbrıs Hükûmetinin rızasıyla Kıbrıs'ta bir Birleşmiş Milletler barış kuvvetinin kurulmasını tavsiye eder. Kuvvetin bileşimi ve büyüklüğünü, Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve İngiltere Hükûmetleriyle danıştıktan sonra, Genel Sekreter saptayacaktır. Kuvvetin komutanını Genel Sekreter atayacak ve [bu komutan] ona sorumlu olacaktır.
- Kuvvete katılan hükûmetlere tam bilgi verecek olan Genel Sekreter Güvenlik Kuruluna belirli sürelerde rapor verecektir.
5. Uluslararası barış ve güvenliği korumak için kuvvetin görevinin çatışmanın tekrarlanmasını önlemek ve gerekirse hukuk ve düzenin korunması ve normal koşullara dönmeğe katkıda bulunma amacıyla çaba göstermek olmasını tavsiye eder;
 6. Bütün masraflar kıt'aları veren hükûmetler ve Kıbrıs Hükûmetince üstünde anlaştıkları şekilde karşılanmak şartıyla, kuvvetin üç ay için kurulmasını tavsiye eder. Genel Sekreter bu amaç için bağış da kabul edebilir; ...»

Bu kararda Birleşmiş Milletler Andlaşmasının hangi bölüm ya da maddesine dayanıldığı açıkça belirtilmiyorsa da, başlangıcında uluslararası barış ve güvenliğe doğrudan doğruya bir tehlikeden değil de, tehlike niteliğinde bir durumdan söz edilmekte oluşuna bakılır ve buraya nakledilmeyen 7 ve 8'inci Maddelerde bir arabulucunun da sözü edilmesine bakılırsa, B. M. Andlaşmasının Yedinci Bölümü değil, Altıncı Bölümünün kastedildiği sonucu çıkarılabilir. Kuvvetin masraflarının Teşkilât bütçesinden değil, katılan devletlerce ödenmesi bir yeniliktir.

Genel Sekretere verilen görevlerin genişliği bu kararın özelliklerinden biridir. Gerçekten, Sovyetler Birliği, Fransa ve Çekoslovakya kararın Genel Sekretere Kuvvetin bileşim ve denetlemesi ile ilgili görev veren dördüncü paragrafının oylanmasında çe-

kimser kalmışlar ve Fransa temsilcisi de şöyle demişti: «Güvenlik Kurulu, böylece, *kendine ait* olan sorumluluklardan kendini sıyırılmaktadır... Fransız delegasyonu (Güvenlik Kurulunun) tek bir kişiye yetki devretme hususunda, gerçekten, çok ileri gittiği kanısındadır.»¹⁵

Buna rağmen, Genel Sekreter görevine devam ederek Mayıs ortalarına kadar 7.000 kişilik bir kuvvet kurdu. Kuvvet yedi devletin askerlerinden meydana geldi. Genel Sekreter Kuvvetin başına Hintli General Oyani'yi getirdi, bir de özel siyasî temsilci (Dr. Galo Plaza) atadı. General Gyani Güvenlik Kurulunun kararından önce adada Genel Sekreteri temsilen gözlemci olarak bulunuyordu. Genel Sekreter Mısır'daki durum yerine Kongo'daki tecrübesinden faydalanarak 29 Nisanda bir siyasî temsilci de atamakla General Gyani'yi siyasî sorumluluklarından kurtardı ve onun sadece askerî konulara eğilmesini sağladı. Genel Sekreter kuvveti kurup Güvenlik Kuruluna raporlar verdikten başka, taraflara yaptığı müracaatlarda, kuvvetin bileşimiyle ilgili olarak katılan devletlerle temaslarında ve davet eden devletle yaptığı Statü Andlaşmasında özel çabalar gösterdi.

Süveyş, Kongo ve Kıbrıs olaylarına bakınca B. M.'in güvenliğinin korunması yönünde Genel Sekretere yeni görevler verdiği anlaşılmaktadır. Şimdiye kadar incelediğimiz örneklerden şu sonuç çıkıyor: B. M. Genel Sekreteri barışın korunması konusunda tatbikatta: (a) ateş kes ve kuvvetlerin geri çekilmesi, barış gücünün kurulması, gönderilmesi ve kabul edilmesi hususlarında, ilgili devletlerle diplomatik temas ve görüşme yetkisi almış; (b) Barış Kuvvetinin harekâtında baş sorumlu ve yönetici olmuş ve (c) Kongo ve Kıbrıs'ta Kuvvet Komutanını ve Kıbrıs'ta arabulucuyu tayin yetkisi kazanmıştır. Fakat görüldüğü gibi, Genel Sekretere verilen yetkiler de kısıtlıdır; çok gelişmesi mümkün değildir. Genel Sekreterin uluslararası ilişkileri tek başına düzenlemesi söz konusu olamaz.

II. BARIŞI KORUMA KUVVETİNİN KULLANILIŞI :

İkinci gelişme Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Kuvvetinin ortaya çıkmasıdır. Bilindiği gibi, B. M. Andlaşmasında, aşağıda uygulamasını göreceğimiz Barışı Koruma Kuvveti anlamında bir kuvvetin kurulması öngörülmüştür. Ancak, B. M. Andlaşmasında barışın bozulması halinde Güvenlik Meclisinin zorlama tedbirleri-

15. Bowett, *op. cit.*, s. 554.

ni almasını sağlayacak millî kuvvetlerin teşkilât emrine verilmesini öngören hükümler yer almaktadır.¹⁶ Büyük Devletlerin kurulacak kuvvetin mahiyeti ve yönetimi hakkında anlaşamamaları yüzünden bu kuvvet kurulmamıştı.

Birleşmiş Milletler devrinde sadece Kore tecrübesi vardır. Kore Birleşmiş Milletler kuvvetleri ile 1956'dan sonra kurulmuş olan Barışı Koruma Kuvvetleri arasında şu farklar gösterilmektedir: (a) Kore'de saldırganı işgâl ettiği topraklardan çıkarıp atma amacı güdüldüğü ileri sürülüyordu; (b) Kore'deki B. M. Kuvveti daha çok bir devlet tarafından Teşkilât dışında kurulmuştu.

A. Barışı Koruma Kuvveti ve Süveyş :

Barışı Koruma Kuvveti Süveyş, Kongo ve Kıbrıs'ta kuruldu. Önce, Süveyş'i ele alalım. Burada kuvvetin amacı 2 Kasım 1956 kararına uygun olarak çatışmanın durdurulmasını sağlamaktı. Ateş kesilecek; Mısır'a ait olmayan kuvvetler Mısır toprağından çekilecek ve Mısır ile İsrâil arasındaki Mütareke Andlaşmasına riayet edilecekti. Genel Kurulun meydana getirdiği bu kuvvet bir anlama Genel Kurulun bir uzantısından ibaretti. Asıl görevi devletlerin Genel Kurulun tavsiyelerine uyma hususundaki taahhütlerini yerine getirmelerini sağlamaktı. Kuvvet oradaki askerî dengeyi etkilemek için kullanılmayacaktı. Kuvvetin ilk görevi ateşkes ve geri çekilmeyi denetlemektir. İsrâil silâhlı kuvvetlerini Mütareke Çizgisinin gerisine çekmeyi kabul etmişti; Barışı Koruma Kuvveti İsrâil Kuvvetlerini izleyerek onlardan boşalan yeri dolduracaktı. İngiltere ve Fransa da Süveyş Kanalı yakınında işgâl ettikleri topraklardan çekileceklerini belirtmişlerdi. Harekâtın birinci kısmında Kuvvet İngiliz-Fransızlarla Mısır kuvvetleri arasına gir-

16. M. 43 : «Birleşmiş Milletlerin bütün üyeleri uluslararası barış ve güvenliğin korumasını desteklemek üzere, Güvenlik Kurulunun dâveti ile mahsus bir anlaşma gereğince, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için Kurulun emrine gerekli silâhlı kuvvetleri vermeyi ve geçit hakkı da dahil olmak üzere yardım ve kolaylıklarda bulunmayı taahhüt ederler...» M. 45 : «Teşkilâtın süratle askerî mahiyette tedbirler alabilmesini mümkün kılmak üzere Birleşmiş Milletler Üyeleri uluslararası zorlayıcı bir hareketin ortak olarak yapılabilmesi için derhal kullanılacak millî hava kuvvetleri birlikleri bulunduracaklardır ...» M. 47 : «... Güvenlik Kurulunun emrine verilen kuvvetlerin kullanılması ve komutası, silâhlanmanın düzenlenmesi ve muhtemel silâhsızlanma için muhtaç olduğu askerî araçlarla ilgili her hususta Kurula tavsiyelerde bulunacak ve onu destekleyecek bir Kurmay Komitesi kurulmuştur ...»

di. Kuvvet, Sina Yarımadasında da, Mısır ve İsrâil askerlerini birbirinden ayırdı. İsrâil 22 Ocakta üç hamlede çekildi. Şarm el Şeyh ve Akaba Mart başlarında boşaltıldı. Gaza'daki harekât iki bölümden bileşikti. Birincisinde İsrâil kuvvetleri çekildi ve onlardan boşalan yeri Birleşmiş Milletler Kuvveti doldurdu. Bu bölgede sivil yönetim kuruluncaya kadar da bölgesel sorumluluğun çoğunu B. M. Kuvveti yükledi. İsrâil saldırısına varan olaylar burada yer almış olduktan başka, 1948 savaşındanberi Filistinli Arap göçmenler de burada yaşamaktaydılar. Gâza hâlâ iki devlet arasında hassas bir bölgeydi. Harekâtın ikinci kısmı da her iki tarafın çatışma başlamadan önce ellerinde bulunan hattın gerisini düzene koymaktan ibaret oldu. Böylece, Kuvvet Gâza'da Mütareke Çizgisine paralel yerleşti. Bu sırada sızma olaylarını önleme görevi yüklenen Kuvvet daha çok keşif, bilgi toplama ve sükûneti koruma işlerine baktı.

Kuvvet meşru savunma dışında kendi ateş açmayacak, silâh kullanmada insiyatif hiç bir zaman bu Kuvvette olmayacaktı. Kuvveti önce Komutan B. M. Mütareke Denetleme Örgütü ya da Üye Devlet subaylarından, sonra da Genel Sekreter Üye Devletlerle doğrudan doğruya müzakereler yoluyla meydana getirmeğe çalıştı. Genel Kurul kararına göre, Kuvvete Güvenlik Kurulunun beş devamlı üyesi katılmayacaktı. Bir defa, bu devamlı üyelerden ikisi olan İngiltere ve Fransa Mısır topraklarında harekâta katılmış olmaksızın başka, Büyük Devletlerin işe fiilen katılmaları soğuk harp politikasını aşılmaz bir engel olarak öne atacaktı. Kuvveti kurarken Genel Sekreter bu durumu dikkate aldı. Katılan kıtaların bazılarına Mısır Hükûmetinden birtakım itirazlar geldi. Mısır Kanadalıların geri hizmette çalışmalarını istemiş, Pakistan ve Yeni Zelânda kuvvetlerini de kabul etmemişti. Sonuç olarak, kurulan Kuvvette Brezilya, Kanada, Kolombiya, Danimarka, Finlandiya, Hindistan, Endonezya, Norveç, İsveç ve Yugoslavya birlikleri yer aldı. Kuvvet en kalabalık olduğu zaman 6.000 kişiye yükseldi. Kuvvete katılan ülkeler Birleşmiş Milletlerle Genel Sekreter kanalıyla anlaşma yaptılar. Anlaşma mektup değiş-tokusundan bileşikti. Genel Sekreterin mektubuna Mısır ile yapılan Kuvvet Statüsü Anlaşması ve Genel Sekreterin Danışma Komitesi ile konuştuktan sonra hazırladığı Talimnâme de iliştiliyordu.

Birlikler B. M. Komutanlığı altında kaldıkça, katılan devletlerin yetkileri sınırlıydı. Harekâtın siyasal ya da stratejik yönetimine katılamayacaklar; birlikler, Genel Sekreter ve Komutan kana-

ıyla, sadece Genel Kuruldan emir alacaklardı. Devletlerin yetkileri ise, yalnız personel sorunlarıyla ilgili olacaktı. Kuvvete hangi kıt'aları verecekleri devletlerin bilecekleri bir işti. Askerlerin bir kısmını çekebilir, ya da kumandanı değiştirebilirlerdi. Kuvvetin komutanlığını Kanadalı General E. L. M. Burne yaptı. Komutanı Genel Kurul atayacak ve komutan, Kore tecrübesinde olduğu gibi, bir devlet tarafından atanıp gene o devlete değil, Genel Kurula sorumlu olacaktı. Bir diplomasi temsilcisinin ayrıcalıklarına ve dokunulmazlıklarına sahip olan komutanın yetkisi çok genişti. Komutan görevinde bir Kurmay Heyetinin de yardımını görmekteydi.

Bariş Koruma Kuvveti bir B. M. Kuvvetiydi. Ona katılan devletlerin ortak çıkarlarını savunmuyordu. Kabul eden devletin siyasetinin bir aracı da değildi. Birleşmiş Milletlere, özellikle onun Genel Kuruluna bağlıydı. Mısır ile yapılan Statü Anlaşmasında Genel Kurulun bir organı olduğu söyleniyordu. Kuvvette görev alanlar bu görevleri süresince uluslararası personel sayılacaklardı. Kuvvet Mısır'da o devletin rızası ile kaldı. İlgili devletin rızası kavramı bu konuda Mısır ile olan ilişkilerin dayandığı ana ilke oldu. İsrâil kendi sınırları içine uluslararası bir kuvvetin yerleştirilmesine itiraz ettiğinden, Kuvvet sadece Mısır'a gönderilebildi. B. M. adına hareket eden Genel Sekreter Mısır Dış İşleri Bakanıyla 8 Şubat 1957 tarihli mektup değiş-tokuşuyla Mısır'da yerleşen B. M. Kuvveti Statüsü hakkında bir Andlaşma yaptı. Bu Andlaşma Genel Kurulun 22 Şubat 1957 tarihli kararı ile onaylandı. Bu Andlaşmada beliren en önemli iki nokta Mısır'ın egemenlik haklarının tanınması ve kurulan Kuvvetin Genel Kurulun bir organı olduğu belirtilmesiydi. Kuvvet Mısır kanunlarına saygılı olacak, siyasal nitelikteki faaliyete katılmayacak ve uluslararası durumyla harekette bulunmayacaktı.

B. Bariş Koruma Kuvveti ve Kongo :

Bariş gücü açısından Kongo'da Birleşmiş Milletler Kuvvetinin görevleri Güvenlik Kurulu'nun 24 Kasım 1960 tarihli kararı ile tespit edildi. Bu görevler şunlardı :

(a) Kongo Cumhuriyetinin toprak bütünlüğü ve siyasal bağımsızlığını koruma. Belçika'nın Kongo'ya müdahalesinin uluslararası bariş ve güvenliği tehlikeye düşürdüğüne inanılıyordu. Bundan ötürü ilk Güvenlik Kurulu kararı (14 Temmuz 1960) Belçika'nın çekilmesini öngörüüyordu. B. M. Kuvvetinin oradaki varlığının

da bu çekilmeyi sağlayacağına inanılmaktaydı. Belçika'nın mücadelesi iç düzenin yıkılmasından doğduğu için, bu düzenin tekrar kurulması uluslararası barış ve güvenlik için gerekliydi. Bu, bizi Kuvvetin ikinci görevine yaklaştırıyor.

(b) İç düzenin kurulması için Kongo Merkezî Hükûmetine yardım. Pratikte, iç düzenin kurulması can ve mal güvenliğini korumağa yöneldi; herkes, hiçbir ayırım yapmadan, korunmağa çalışıldı. Hattâ, Lumumba dahi, siyasî önderler hayatlarını bir süre bu Kuvvete borçluydular. Fakat Kuvvetin gene zorlama tedbirleri alma yetkisi yoktu.

(c) Kongo'da bir iç savaşın çıkmasını engellemek. Birleşmiş Milletlerin bir devlet içindeki iç savaşa müdahale yetkisi yoktur; meşrû hükûmet bile böyle bir talepte bulunsa, durum aynıdır. Fakat Kongo'daki B. M. Kuvvetinin merkezî hükûmete yardımı bu çerçevede değildir; bu sebepten, Lumumba'nın Ağustos 1960'da bütün ısrarlarına rağmen, Genel Sekreter kuvvetin bu anlamda kullanılmasına izin vermemiştir. Kuvvet iç çatışmada taraf tutmuyacaktı. Bu tarafsızlık yorumu Güvenlik Kurulunda Sovyetler Birliği ve Polonya tarafından eleştirilmiştir. Bu ikisinin itirazı iç işlere karışmama ilkesine değil, Genel Sekreterin bunu bir iç sorun saymasına karşıydı. Onlara göre, Katanga'nın ayrılmasını Belçika desteklediği için, bu, artık bir iç sorun değildi. Bu görüş Genel Kurulda da özellikle onun 20 Eylül 1960 tarihli kararında da destek buldu.

(ç) Kongo'dan B. M. kumandanlığı altında bulunmayan bütün yabancı askerî, yarı askerî ve danışma personeli ile ücretli askerlerin derhal çekilmelerini temin etmek. Zâten, ilk Güvenlik Kurulu kararı da Belçika askerlerin çekilmesini istemekteydi. Fakat bu yabancı unsurların gerekince zor kullanarak memleketten çıkarılmaları için yetki veren karar Güvenlik Kurulunda 24 Kasım 1961'de alındı.

B. M. Kuvveti Mısır'da kurulduğu zaman bu topraklarda bir iç çatışma sözkonusu değildi. Lübnan'da iç çatışma varsa da, oraya yollanan Grubun görevi sadece gözlemden ibaretti. Kongo'da ise, bir iç çatışmadan söz ediliyordu. Genel Sekreter de, ilk başında, Kongo'nun iç işlerine katılmama ilkesini ortaya attığı zaman haklı sayılabilir. Yalnız, dıştan beslenen ayrılma hareketleri karşısında bu ilkeye bağlılıkta devam etmenin ne derece isabetli olduğu tartışılmaya değer. Katanga'nın Kongo'dan ayrılma isteğinde dış destek inkâr edilemeyecek kadar açık olduğundan, iç anlaşmazlığı bir

uluslararası sorun saymama gerçeki bir tutum değildi. Kaldı ki, uluslararası barış bu derece bir tehlike olduğu zaman, çatışmayı bir iç sorun olarak kabul etmenin doğruluğu şüphe götürür. Uluslararası barışı bozan herhangi bir durumu sadece bir iç sorun olarak değerlendirme, karşısında çok muarız bulacak bir görüştür. Diğer yandan, uluslararası barış ve güvenliğe tehdit teşkil etmeyen bir durumda B. M.'in iç savaş niteliğindeki bir duruma karışmaması doğru bir davranış sayılmalıdır. Fakat Katanga'daki ayrılma hareketinin ilgili halkın iradesinin anlatımı olmayıp dıştan ilham aldığı ve destek gördüğü gerçeği ortadadır. Dünya kobalt üretiminde birinci ve bakırda üçüncü olan Union Minière şirketi kendi güvenliğini bağımsız bir Katanga'da daha garantili görmektedir. Bunun bir Belçika şirketi oluşunun Belçika Hükümetinin tutumunda, tabii, bir ağırlığı olacaktır. Bu şirkette İngiliz ve Fransız payları da vardı. İngiliz şirketi olan «Tanganyika Concessions» Union Minière'deki payından başka, Katanga maden üretiminin yüzde 20'sini taşıyan Benguela Demiryollarına da sahipti. Gerçekten, Kongo'daki B. M. Kuvveti ile ilgili olarak yapılan eleştirilerin en sertleri bu Kuvvetin tarafsız kalmamış olmasıydı. Önce 15 Eylül 1960'da, sonra gene 11 Ekimde Lumumba'nın tevkifine müsaade etmemişse de, 11 Eylülde Leopoldville radyo istasyonu ve hava alanını kapamakla Lumumba'nın halka hitabını ve onların desteğini kazanmasını engellemiştir. Genel Sekreter bu hareketinin nedenini bir iç savaşa meydan vermemek şeklinde izah etmektedir.

Kuvvetin sadece meşru savunma durumunda silâha başvuracağı başından kabul edildiyse de, Güvenlik Kurulunun 21 Şubat kararı iç savaşı önlemek için de silâh kullanabileceğini belirtiyordu. Mısır'daki Kuvvetin aksine, Kongo'da kurulan Kuvvetin bütün ülkede hareket serbestisi vardı. Mısır'da olduğu gibi, Kongo'da da Kuvvetin bileşimine beş Büyük Devlet karıştırılmamıştı. Kongo'ya coğrafi yakınlığı bulunan devletler de, taraf tutmakta bir çıkarları olabilir düşüncesiyle, Kuvvete alınmamışlardı. Kuvvet daha çok Afrika devletlerinden kurulmuş olup, diğer kıt'alardan da katılmaları kabul edilerek evrensellik korunmuştu. 5 Mayıs 1962'de Kongo'daki B. M. Kuvvetinde şu devletlerin yolladıkları askerler yer alıyordu. Asya'dan Hindistan, Pakistan, Malaya, Endonezya, Avrupa'dan Avusturya, İrlanda, İtalya, Hollanda, İsveç, Danimarka, Norveç; Afrika'dan Habeşistan, Gana, Liberya, Nijerya, Siera Leone, Tunus; Güney Amerika'dan Brezilya ve Kuzey Amerika'dan Kanada. Eylül 1960'da Arjantina, Birmanya, Seylân, Gine Endonezya, Mali, Fas, Yeni Zelanda, Sudan, İsviçre, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Yugoslavya'dan da birlikler vardı.

Kongo'daki kumanda zinciri Kore tecrübesiyle karşıt yönde bir özellik göstermekteydi. Siyasal yön askerî yöne hâkimdi. Komuta zincirinin başında B. M.'i temsilen Genel Sekreter vardı. Genel Sekreter B. M. tarafından denetleniyor, Danışma Komitesine danışıyor ve askerî-sivil uzmanların bağlı olduğu bir kurulun da yardımını görüyordu. Bu grubun daha çok Batılılardan bileşik olması haklı eleştirilere yol açmış ve siyasal denetimin Batı egemenliğinden çıkarılması için ortaya «troika» teklifleri atılmıştı. Sovyetler Birliği tarafından ileri sürülen bu teklife göre, bir «Batılı,» bir «Sosyalist» ve bir de «Bağlantısız» Genel Sekreter olacaktı.

B. M.'in Kongo'daki en büyük güçlüğü burada istikrarlı bir hükûmetin bulunmamasıydı. Merkezî Hükûmette bile ayrılıklar olup, bir yanda Başbakan Lumumba ve Başkan Kasavubu arasında, diğer yanda da Albay Mobutu ile Merkezî Hükûmet arasında ayrılımlar vardı. Genel Sekreter sadece Devlet Başkanıyla ilişki kurma ilkesine bağlandı.

C. Barışı Koruma Kuvveti ve Kıbrıs :

Barış Kuvveti açısından Kıbrıs'a bakalım. Kıbrıs'ta Kuvvet'in görevi «uluslararası barış ve güvenliği koruma,» «çatışmanın tekrarlanmasını engellemek için gayret sarfetme,» ve «hukuka, düzene ve normal koşullara dönme» kelimeleriyle müphem bir şekilde ifade edildi. 15 Haziran 1964'de İngiliz Parlâmentosunda Kuvvet'in görevlerine konan sınırlarla ilgili endişeler belirtince, Genel Sekreter Kuvvet'in faaliyetlerini düzenleyen bir muhtıra hazırladı. Bu muhtıra siyasî duruma karışmama, Kuvveti sadece B. M.'in denetlemesi ve Kuvvete sadece meşru savunma halinde başvurulması gibi ilkeleri kapsıyordu. Bu belgede, meşru savunma ilkeleri etraflıca incelenmektedir. Kuvvetin yetkilerine konan en önemli sınırlama, belki de, Kıbrıslıları tevkif ve silâhtan tecrit etme yetkisinin olmayışıdır. Kıbrıs Hükûmetiyle de 31 Mart 1964'de bir Statü Andlaşması yapıldı.

III. GÜVENLİK ANDLAŞMALARINDA MEŞRU SAVUNMA :

Üçüncü nokta dünya «güvenlik sistemi» nin örgütlenmesinde önemli yeri olan meşru savunmadır. Tabii, meşru savunma hakkı hem güvenlik sisteminin örgütlenmesinden, hem B. M. Andlaşmasındaki 51'inci Maddeden önce genel devletler hukukunda tanınmaktadır. Bu yüzden, Milletler Cemiyeti Misakı ile Paris Paktında (27 Ağustos 1928 Briand-Kellogg Paktı) savaşa karşı yasaklamala-

rın sözü edilirken, meşru savunma hakkı kısıtlanmış olmuyordu. Dumbarton Oaks Konferansında da meşru savunmaya atıf gereği duyulmamıştır. 51'inci Madde San Francisco'da ortaya çıktı. Böyle bir maddenin Birleşmiş Milletler Andlaşmasına konması 3 Mart 1945 Çapultepек Andlaşmasını imzalamış olan Amerikan devletleri için önemli görünüyordu, çünkü, biraz ilerde tekrar ele alınacağı gibi,¹⁷ bu andlaşmayı imzalayanlar saldırı olarak nitelendirdikleri durumlar karşısında gerekirse silâhlı kuvvetlere baş vurmaya da kabullenmişlerdi.¹⁸ Kolombiya delegesinin açıkça belirttiği gibi, B. M. Andlaşmasında meşru savunma sözü Amerika'daki bölgesel sistemleri koruma ihtiyacından doğmuş olup 51'inci Maddenin kabulü Çapultepек Andlaşmasının B. M. Andlaşmasıyla çelişmediğini gösterecekti.

A. Birleşmiş Milletler Andlaşması, M. 51 :

M. 51. şöyle demektedir : «İşbu Andlaşmanın hiç bir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silâhlı bir saldırmaya hedef olması halinde, Güvenlik Kurulu uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli tedbirleri alıncaya kadar, tabii olan tek başına ya da ortak meşru savunma hakkına hâlel getirmez. Bu meşru savunma hakkını kullanarak Üyelerin aldığı tedbirler dehal Güvenlik Kuruluna bildirilir ve Meclisin işbu Andlaşmaya dayanarak uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da iadesi için gerekli göreceği şekilde her an hareket etmek yetki ve ödevini hiç bir şekilde etkilemez.» Önce, Andlaşmanın hiçbir hükmünün meşru savunmaya hâlel getirmediği belirtilmektedir. Yani, bu hak B. M. Andlaşmasından bağımsız olarak ve Andlaşmada zikredilse de, edilmese de vardır. «Silâhlı bir saldırıya hedef olması halinde» sözü gerçek bir saldırıyı kastetmekle birlikte, saldırıya oluşan olaylara da uygulanmaktadır. Örneğin, Pakistan, Keşmir'e asker soktuğu zaman, Keşmir'in Hindistan tarafından işgâli halinde Pakistan'ın karşılaşacağı tehlikeyi önlemek amacıyla bu şekilde hareket ettiğini açıklamıştı. Tehlikenin yakınlaşması halinde bazı devletlerin bilfiil saldırıyı beklemedikleri anlaşılmaktadır. «Güvenlik Kurulu... gerekli tedbirleri alıncaya kadar» ifadesi bu hakkın B. M. mekanizması etken olarak işlemeğe başlar başlamaz so-

17. *Infra.*, s. 240 - 242.

18. Canyes, «The Inter - American System and the Confederation of Chapultepec,» *AJIL*, C. 39 (1945), s. 504; J. L. Kunz, «The Inter - American System and the United Nations Organization,» *AJIL*, C. 39, No. 4 (Ekim 1945), s. 758-767.

na ereceğini göstermektedir. «Birleşmiş Milletler Üyelerinden birinin» sözleri ise Andlaşmanın üye olmayan bir devletin meşru savunma hakkını geri almadığı şeklinde yorumlanmak zorundadır. Üyelerce alınan tedbirlerin derhal Güvenlik Kuruluna bildirileceği ve Güvenlik Kurulunun barış ve güvenliğin korunması için gerekli şekilde hareket edeceği anlaşılmaktadır.

Bir saldırı ve bir Büyük Devletin vetosunun Güvenlik Kurulunda karar alınmasını engellemesi halinde üye devletler saldırıya uğrayanla birleşmekte serbesttirler. Onların hareketi Güvenlik Kurulunun tedbirlerine kadar sürebilir. İşte, B. M. Andlaşmasına dayanan güvenlik sistemi veto yüzünden işlememeye başlayınca, 51'inci Maddeye uyarak «ortak meşru savunma»ya dayanan karşılıklı güvenlik paktları meydana geldi. Meşru savunmanın mutlaka tek başına olması gerekmediği ileri sürülerek haksız yere saldırıya uğrayanın savunmasına koşulabileceği söylendi. Meşru savunma hem tek başına, hem de ortak olarak kullanılacak bir haktı. Devletler kendi hakları olan bir şeyi ortak olarak da kullanabilirlerdi. Bu ortak savunma ilkesi öne sürülerek kurulan paktların Batı'da en önemlileri NATO ve SEATO, Doğu'da da Varşova Paktı ve Sovyet-Çin İttifakıdır. Bu nokta bizi kuvvet kullanmaya karşı ittifaklar çerçevesinde alınan tedbirlere getiriyor.

Batı'da NATO 51'inci Maddeye göre kurulan bir ittifak olarak gösterilmektedir.¹⁹ Andlaşmanın dibacesinde Tarafların «Kuzey Atlantik topraklarında refah ve istikrarın gelişmesine yardım etmek arzusunu besleyecekleri» belirtilirken, bir bölgeye (*region*) değil, bir toprağa (*area*) atıf yapılmıştır. Böylece, Andlaşmanın 52, 53 ve 54'üncü Maddelerin kapsamının dışına çıktığı ifade edilmektedir. Ayrıca, M. 53 bölge teşekküllerinin Güvenlik Kurulunun verdiği yetkiyle zorlama tedbirlerine başvurmalarını öngörmektedir. Böyle bir hareketle Güvenlik Kurulunun daha önceki iznini gerektirmeyen M. 51 arasında fark olduğuna da işaret edilmektedir.²⁰ Sovyetler Birliği ise NATO'yu Birleşmiş Milletlerin Andlaşmasının aksine olarak, saldırgan amaçlarla kurulmuş bir ittifak olarak görmekte ve Sovyetler'i hedef aldığını ifade etmektedir.²¹

19. A. L. Goodhart, «The North Atlantic Treaty of 1949,» *Recueil*, 1951, II, s. 218-235.

20. Amerikan görüşü için : U. S. State Department, *The Atlantic Pact*, Department of State Publication 3462 (Mart 1949). İngiliz Dış İşleri Bakanı Bevin'in ağızından İngiliz görüşü için : Hansard's *Parliamentary Debates : House of Commons*, C. 464, s. 2018.

21. Academy of Sciences of the U.S.S.R., Institute of Law, *International Law*, Moscow, Foreign Languages Publishing House, t. y., s. 364.

Sovyetler NATO'yu «tarafklar hedef alan koalisyonlara katılmayacaklarını» taahhüt eden 1942 İngiliz-Sovyet ve 1945 Fransız-Sovyet ittifaklarına da aykırı bulmaktadırlar.

NATO Andlaşmasının 4'üncü Maddesi taraflardan herhangi birinin toprak bütünlüğü, siyasal egemenliği ya da güvenliğinin taraflardan birinin fikrinde, tehdit altında bulunması halinde, tarafların birbirileri ile «istişare» edeceklerini söylemektedir.²² 5'inci Maddesi ise Tarafların «içlerinden birine ya da birkaçına karşı Avrupa'da ya da Kuzey Amerika'da vâki olacak silâhlı bir saldırının bütün Taraflara yöneltilmiş sayılması ve böylece, Taraflardan herbirinin, böyle bir saldırının yer alması halinde, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 51'inci Maddesiyle tanınan tek başına ya da ortak meşru savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik topraklarında güvenliği yeniden kurma ve temin için, silâhlı kuvvet kullanmak da dahil olmak üzere, *gerekli göreceği harekete*,²³ başına ve diğer Taraflarla anlaşma halinde, hemen başvurarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardım etmesi hususunda anlaşmışlardır.»

M. 5'deki «gerekli göreceği harekete» sözleri yardımın otomatik olmadığını göstermekle birlikte, silâhlı saldırının söz konusu edilmesi NATO'yu hukuken 51'inci Madde kapsamına sokma endişesinden doğmaktadır. Aynı şekilde, Manila Andlaşmasının 4'üncü Maddesiyle ANZUS Andlaşmasının 4'üncü Maddesinde de «silâhlı saldırı»ya atıf vardır. Sovyet güvenlik sistemindeki ikili andlaşmalarda ise başka bir durum göze çarpmaktadır.²⁴ Bu andlaşmalarda «silâhlı saldırı»dan çok «saldırı», «askeri saldırı» ve «saldırgan siyaset» gibi deyimler kullanıldıktan başka, Doğu Avrupa ile yapılan andlaşmalar Almanya'nın ya da onunla ittifak halinde olan başka bir devletin saldırısının yenilenmesine karşı işleyecektir. 14 Şubat 1950 tarihli Sovyet-Çin İttifakı da Almanya'dan çok Japonya'yı hedef alır görünmektedir. Bu andlaşmaların Almanya ve Japonya gibi İkinci Cihan Savaşı düşmanlarını hedef almalarına bakarak, M. 51

22. Ayrıca bak : Brüksel Andlaşması, M. 7; Manila Andlaşması, M. 4/2; Rio Andlaşması, M. 6 ve 7; 4 Şubat 1948 Sovyet-Romanya Andlaşması, M. 4; 14 Şubat 1950 Sovyet-Çin Andlaşması, M. 4; 1 Eylül 1951 ANZUS Andlaşması, M. 3.

23. İtalikler benim.

24. W. W. Kulski, «The Soviet System of Collective Security Compared with the Western System,» *AJIL*, C. 44, No. 3 (Temmuz 1950), s. 453-476.

yerine M. 107'ye uydukları da ifade edilmektedir.²⁵ 14 Mayıs 1954 Varşova Paktı ise, açıkça M. 51'e dayanmaktadır.

Rio Andlaşması «saldırı» konusunda çok ayrıntılı olup Amerikan kıt'asında yapılan saldırıyla kıt'a dışında yer alan saldırı arasında fark gözettiği gibi, bir Amerikan devletinden ya da Amerikan olmayan bir devletten gelen saldırı arasında farklı durumlar ileri sürmektedir. Andlaşmanın beş türlü «saldırı»yı kapsadığı ileri sürülebilir :

- (a) M. 3/3'e uygun olarak, bölge içinde Amerikan ya da Amerikan olmayan bir devlet tarafından silâhlı saldırı;
- (b) M. 4'te tanımlanan bölge dışında, fakat M. 3/3'te sözü edilen Amerikan devletinin toprağı içinde olan bir silâhlı saldırı;
- (c) M. 4'te tanımlanan bölge dışında, fakat M. 3/3'te sözü edilen Amerikan toprağı dışında da kalan bir yerde (gemi ya da uçak gibi) silâhlı saldırı;
- (ç) M. 4'te tanımlanan bölge içinde olsa da, olmasa da silâhlı saldırı şeklinde olmayan bir saldırı (M. 6);
- (d) Saldırı tehditleri, kıt'a dışı ya da kıt'a içi çatışmalar ya da Amerikan kıt'asında barışı bozacak herhangi bir durum (M. 6).

Yalnız, daha ilerdeki örneklerde de görüleceği gibi, «saldırı»nın ne zaman ve hangi devlet tarafından yapıldığına hemen, hemen her zaman Rio Andlaşması grubu içinde ağır basmakta olan Amerika Birleşik Devletleri karar vermektedir. Böylece, bu andlaşmanın da çok defa Amerika'nın bu kıt'alarda ayrıcalıklı durumunu korumağa yaradığı örneklerle belirlenmektedir.

Bu andlaşmalarla ilgili olarak, M. 51'de sözü geçen bazı özel sorumluluklara uyma konusuna gelince: Andlaşmaların bazıları Güvenlik Kurulunu durumdan derhal haberdar etme ya da Güvenlik Kurulu gerekli tedbirleri alınca meşru savunma harekâtının duracağını açıkça belirtmektedir. Örneğin NATO Andlaşmasının 5'inci Maddesinde bu sorumluluklar tekrarlanmaktadır. Varşova Andlaşmasının 4'üncü Maddesi de bu sorumluluğu tekrarladığı halde, Sovyetler'in yaptıkları ikili güvenlik andlaşmalarında buna

²⁵ D. W. Bowett, *Self-Defence in International Law*, London, Manchester University Press, 1958, s. 226-227.

benzer maddelere rastlanmıyor. Bu yüzden, bu andlaşmaların hukuk-dışı sayılmaları gerektiğini söyleyenler de vardır.²⁶ Halbuki, meşru savunmaya göre alınan tedbirleri bildirmek ve Güvenlik Kurulu gerekli tedbirleri alınca, harekâtı durdurmak gibi sorumluluklar doğrudan doğruya Birleşmiş Milletler Andlaşmasından doğduğundan, bunların andlaşmalarda tekrarı gereksizdir. Bu andlaşmaların herbiri bir bölgeyle de sınırlı görünmektedir. NATO Andlaşmasıyla ilgili topraklar M. 6'da, Rio Andlaşmasının kapsadığı bölge M. 4'de, SEATO'nun atıfda bulunduğu yerler M. 8'de zikredilmektedir.

B. Meşru Savunma ve Vietnam :

Amerika Vietnam'daki tutumunu da en başta (a) meşru savunmaya, sonra (b) 8 Eylül 1954 SEATO Andlaşmasına, (c) 20 Temmuz 1954 Cenevre belgelerine ve (ç) Amerikan Anayasasına uygunluğa bağlamaktadır.²⁷ Amerika'ya göre, Güney Vietnam Kuzey Vietnam'ın saldırısına uğramıştır. 1954 belgeleri Kuzey ve Güney Vietnam arasında 17'inci Enlemde bir mütareke çizgisini tesbit etmişti. İddiaya bakılırsa, Kuzey, 1959'danberi Güney'e silâhli ya da silâhsız bir çok gerillacı sevketmiştir. Amerika'ya göre, bu, dıştan gelen saldırı sayılmalıdır. Bu durum ışığında, Güney Vietnam Birleşmiş Milletler üyesi olmasa da, tabii olan bu meşru savunma hakkını kullanabilir. Bu mantık içinde, Güney Vietnam'ın talebiyle Amerika'nın savaşa katılması ortak bir meşru savunmadır. Güney Vietnam bağımsız bir devlet sayılmasa bile meşru savunmaya hakkı vardır. Kaldı ki, altmış hükûmet tarafından tanınmakta olup, B. M.'in bazı ihtisas teşekküllerine üyedir. Amerika 51'inci Maddeye göre meşru savunma hakkını Güvenlik Kurulu «gerekli tedbirleri alıncaya kadar» kullanmakta olduğunu söylemektedir. 1954 Cenevre toplantıları sonundaki Amerikan bildirisi «barış ve güvenliği ciddî olarak tehlikeye düşüren olayları vahim» addedeceğini belirttiğinden başka, SEATO Andlaşmasıyla da, Güney Vietnam'ı savunma taahhüdüne girmiştir. Bu taahhüt 1957'de Eisenhower ve Nge Ding Diem ortak bildirisinde ve 1961'de Başkan Kennedy'nin tek taraflı açıklamasında ve daha sonraki beyanlarda tekrarlanmıştır.

Gene Cenevre belgelerine göre, iki yıl sonra, yâni 20 Temmuz 1956'da, Kuzey ve Güney Vietnam'da «ulusal iradenin serbest ifa-

26. Kulski, *op. cit.*, s. 462.

27. L. C. Meeker, «The Legality of U. S. Participation in the Defense of Vietnam,» *AJIL*, C. 60, No. 3 (Temmuz 1966), s. 565-585.

desi» olarak seçim yapılacaktı. Güney Vietnam, Amerika'nın telkiniyle, Kuzey'de «iradenin serbest ifadesi»nin mümkün olamayacağı gerekçesi ve Güney Vietnam'ın —Amerika ile birlikte— Cenevre tebliğini imzalamamış olmasına dayanarak seçimlerden kaçınmıştır. Halbuki, Kuzey'de «ulusal irade» ile ilgili olarak ileri sürülen değerlendirme aynı şüpheleri Güney için de hemen akla getirmektedir.

Amerika Vietnam'daki varlığının kendi Anayasasına uygunluğunu ikinci maddeye dayanarak göstermektedir. A.B.D. Başkanı silâhli kuvvetlerin de başkanıdır. Amerikan kuvvetlerini dışarda görevlendirmek yetkileri arasındadır. Kongre'nin ise savaş «ilân» (*declare war*) yetkisi vardı; savaş «yapma» (*make war*) değil. SEATO Andlaşmasında tarafların tehlikeyi «Anayasalarına uygun» olarak karşılayacakları belirtildiğine göre, silâhli saldırının yer alıp almadığına A.B.D. Başkanı karar verir. Kongrenin savaş ilânına hacet yoktur— 1950 - 1953 Kore Savaşında olduğu gibi. Üstelik, Kongre'nin 10 Ağustos 1964 tarihli kararında A.B.D.'nin Güney Vietnam savaşına katılmış olması Senato'da 88 - 2, Meclis'te 416 - 0 ile onaylanmıştır.

Né var ki, bu meşru savunma iddialarına rağmen, Vietnam'da savaş durumuna geçişin sorumlunun Amerika'ya ait olduğuna dair pek çok kanıt vardır. Vietnam halkı eski sömürgeci devlete karşı giriştiği mücadeleden muzaffer çıkarak bağımsızlığı ve ulusal varlığını 2 Eylül 1945'de elde etmişti. Bu anlaşmazlığı bir sonuca bağlamak amacını güden 20 - 21 Temmuz 1954 Cenevre Anlaşmaları Vietnam'da herkesin, özellikle Amerika'nın, saygı göstermek zorunda olduğu bir hukukî durum yaratmıştı. Nihâî Bildiri'nin 6 ve 7'inci Maddeleri Vietnam'a sağlanmış olan garantileri, ülke bütünlüğünü, bağımsızlığı ve ülke birliğini tanıdı. 17'nci Enlemde bir ayırma çizgisi çizilmişse de, bu çizgi geçici bir nitelikte olup, Nihâî Bildiri'nin 6'ncı Maddesine göre, «asla siyasal ya da ülkesel bir sınır meydana getirir biçimde yorumlanmayacağı» kesinlikle belirtilmişti. Cenevre Anlaşmaları her iki bölgenin içine askerî birlikler, askerî personel, yeni silâhlar ve mühimmat sokulmasını, askerî üsler kurulmasını ve Vietnam'ın ittifaklara alınmasını kesin olarak yasaklamaktaydı. Bu kararlar Vietnam'da bir barış düzeni yaratma amacını gütmekteydi.

Fakat bu barış düzeni Cenevre Anlaşmalarının çeşitli hükümlerinin ardarda ihlalleri yüzünden ortadan kalkmış ve yerini bir savaş düzenine terketmiştir. Bu değişimin asıl nedeni olarak,

1954'den önce bile Amerika'nın Vietnam'ı ele geçirme isteklisi olduğuna dair bir çok kanıt vardır. Cenevre Anlaşmalarının yapılmasından bir çok hafta önce, Saygon'daki Diem Hükûmeti Amerikan servislerince iş-başına getirilmiştir. Amerika Cenevre Anlaşmalarına rağmen, 1954'ten bu yana Vietnam'a gitgide daha önemli miktarlarda askerî malzeme ve personel sokmuş ve Vietnam'da üsler kurmuştur. Temmuz 1956 için öngörülen ve Temmuz 1955 danışmalarında ele alınması gereken seçimler bu danışmaları talep eden Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Hükûmetinin birçok notasına rağmen yapılamamıştır. Bu redleri Vietnam'daki seçimin sonuçlarını kendi yararına görmeyen Amerika'ya bağlamak mümkündür.²⁸ Güney Vietnam'da kuvvet kullanarak bir yabancı müdahale durumu yaratılmıştır. Güney Vietnam halkı da 1959'a kadar siyasal nitelikte, ondan sonra da silâhlı bir kurtuluş savaşına girişmiştir Güneyli halkın silâhlarının % 80 ve 90'ının ele geçirilmiş Amerikan silâhları olduğu Amerikan kaynaklarında da belirtilmektedir.²⁹ Amerika askerî danışma grubunu büyütmeyle işe başlamış ve oradaki kuvvetlerini yarım milyonu aşkın duruma getirmiştir. Güney'e karşı girişilmiş olan bu saldırının ardından Kuzey'e karşı 1964'te başlayan ve 1965'te hava, deniz ve kara bombardımanlarıyla yoğunlaşan saldırı gelmiştir. Amerika bu saldırıyı bizzat resmî kaynaklarla ifade edilen tırmanma politikasıyla kanıtlamaktadır. Amerika'nın ileri sürdüğü «Kuzey saldırısı»na ait ikna edici kanıt bulunamamıştır. Verilen rakamlar çelişmelidir. Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 51'inci Maddesindeki meşru savunmayı haklı gösterecek nitelikte değildir. Bu maddenin diğer şartlarının da yerine getirildiğine dair şüpheler vardır.³⁰ Bu görüşe göre, B. M. Andlaşmasının M. 2/4'ü ile 1954 Cenevre Anlaşmaları ihlâl edilmiş olmaktadır. B. M. Genel Kurulu, tehdit ya da kuvvet kullanmayı da içine alan müdahalenin meşru savunma dışında saydığını 1956 Mısır ve Macaristan olaylarında göstermiştir.

28. Dwight D. Eisenhower, *Mandate for Change*, New York, Doubleday, 1963, s. 372.

29. Hans J. Morgenthau, *Vietnam and the United States*, Washington, D. C., Public Affairs Press, 1965, s. 71.

30. Kuzey Vietnam'dan sızma olduğu kabul edilse bile bunun «silâhlı saldırı» sayılıp sayılmayacağı tartışılması bir yana, durumun Güvenlik Kuruluna «rapor» edilmesi riayet olunmamış bir B. M. Andlaşması şartı olarak kalmıştır. R. A. Falk, «The International Regulation of Internal Violence in the Developing Countries», *Proceedings of the American Society of International Law*, 1966, s. 58 - 67.

IV. BÖLGE ANDLAŞMALARI :

Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 52-54'üncü Maddeleri uyarınca yapılan bölge andlaşmaları çerçevesinde de kuvvet kullanıldığı görülmüştür. Bölge andlaşmalarına taraf olan üye devletler bölgesel uyuşmazlıklarını Güvenlik Kuruluna getirmeden önce bölge teşkilât çerçevesinde ele almakla yükümlüdürler. Bu maddelerde bölgesel bir anlaşmazlığın *barışçı yollarla çözümünün* Güvenlik Kurulunca önceden onaylanması şartı yoktur; *zorlama tedbirlerinin* önceden Güvenlik Kurulunca onaylanması gereklidir. Bu sırada, vetonun kullanılması mümkündür. Bu konunun örnekleri için 1947 Rio Andlaşması ile 1948 Amerikan Devletleri Teşkilâtına bakılabilir.

A. Amerikan Kıt'asındaki Sistem :

Amerikan kıt'asındaki sistem bir çok ilke, örgüt ve anlaşmalar toplamıdır.³¹ Rio Andlaşması 2 Eylül 1947 ve Amerikan Devletleri Teşkilâtının kabul ettiği Yasa da 2 Mayıs 1948 tarihlerini taşıyorlarsa da, bunlar kökleri geçmişte bulunan bir çeşit kodifikasyon sayılmalıdır. Pan-Amerikan günü 1890 Birinci Uluslararası Amerikan Konferansının açıldığı 14 Nisanda kutlanmaktadır. Bu konferans bugünkü Pan-Amerikan Birliği'nin babası olan Amerikan Cumhuriyetleri Ticaret Bürosunu kurmuştu. Amerika Birleşik Devletlerinin Amerikan kıt.ası ile ilişkisi, tabii, 2 Aralık 1823 Monroe Doktrinine kadar uzanmaktadır. Bu kıt'adaki Amerikan egemenliği 1890'lardan sonra eleştiri, hattâ nefretle karşılanmağa başlamış ve bizzat Amerikan Dış İşleri Bakanlığı, 1928 Clark Memorandumu ile, Monroe Doktrinin yıllardır yanlış uygulandığını kabul ederek Lâtin Amerikan ülkelerinin iç işlerine karışma ilkesinden vazgeçileceğini belirtmişti.³² Küba'ya müdahale hakkı veren Platt Değiştirgesi 1934'de kaldırılmış, Lâtin Amerikan ülkeleriyle artık «İyi Komşuluk İlişkileri» kurulacağı ilân edilmişti. 1936 Buenos Aires Konferansında bu ilke resmen de kabul ediliyordu. 1940'da Havana toplantısında kabul edilen 14 Numaralı Karar bugünkü Amerikan örgütlenmesinin nüvesi sayılır. Bu karar şöyle demektedir: «...Amerika-dışı bir devletin bir Amerikan Devletinin toprak

31. John C. Dreier, **The Organization of American States and the Hemisphere Crisis**, New York, Council on Foreign Relations, 1962.

32. Bryce Wood, **The Making of Good Neighbor Policy**, New York, Columbia University Press, 1961. J. Reuben Clark'ın **Memorandum on the Monroe Doctrine** adlı çalışması bu iddiayı özetlemektedir.

bütünlüğü ve dokunulmazlığı, egemenliği ya da siyasal bağımsızlığına hanel getirme girişimi bu bildiriye imzalayan Devletlere bir saldırı hareketi olarak kabul edilecektir.» Böyle bir durumda, taraflar alacakları tedbirleri kararlaştırmak üzere birbirilerine danışacaklardır. Pearl Harbor baskınından sonra 1942 Rio toplantısında bu karar ışığında birtakım uygulamalara da girişilmişti. Havana toplantısındaki ilke asıl 1945 Çapultepek Andlaşmasında geliştirildi. Bu andlaşmada sadece Amerika-dışı bir devletin değil, bütün devletlerin saldırılarına atıfta bulunuluyordu. İşte, bu Çapultepek formülü 1947 Rio Andlaşmasına kondu.

1947 Rio Andlaşmasına göre, «herhangi bir devletin bir Amerikan devletine karşı silâhlı saldırısı bütün Amerikan devletlerine yapılmış saldırı sayılacak ve taraflar, saldırıyı karşılamak için, M. 51'de tanınan haklar çerçevesinde... birbirilerine yardım edeceklerdir.» (M. 3) «Taraflar, B. M. Andlaşmasının 51 ve 54'üncü Maddelerine uyararak, giriştikleri faaliyetlerle ilgili olarak, Güvenlik Kuruluna tam bilgi vereceklerdir.» (M. 5) «Bir Amerikan Devletin toprak bütünlüğü ya da egemenliği ya da siyasal bağımsızlığı kıt'a-dışı ya da kıt'a içi bir çatışma sonucu tehlikeye girecek olursa, Danışma Organı... toplanacaktır.» (M. 6) «İki ya da daha fazla Amerikan devleti arasında bir çatışma olduğu zaman... danışan taraflar çatışan Devletlerden çarpışmaları durdurmalarını isteyeceklerdir...» (M. 7) «Danışma Organının üzerinde anlaşabileceği tedbirler şunları kapsayacaktır: ... diplomatik ilişkileri kesme... ekonomik ilişkileri kısmen ya da bütünüyle durdurma... ve silâhlı kuvvet kullanma.» (M. 8) Danışma Organı kararlarını imzacı devletlerin üçte-iki oyuyla alacak (M. 17) ve hiç bir devlet, kendi rızası olmadan, silâh kullanma zorunda bırakılmayacaktı (M. 20). Rio Andlaşması, NATO gibi bir ortak komutanlık kurmamaktadır.

2 Mayıs 1948'de Bogota'da (Kolombiya) yapılan Dokuzuncu Uluslararası Amerikan Devletleri Konferansı ise hem Amerikan Devletleri Teşkilâtı Yasasını, hem de anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümünü sağlayacak olan Bogota Paktını kabul etmiştir. A. D. T. Yasası birçok ilke, anlaşma ve kurallar toplamıdır. Birinci Bölümünde On-Dokuzuncu Yüzyıldan gelen bütün Amerikan ilkelerini bulmak mümkündür. Yasanın 15'inci Maddesi ülkelerin iç işlerine karışmama ile ilgilidir: «Hiç bir Devlet ya da Devletler grubunun hiç bir nedenle, diğer bir Devletin iç ya da dış işlerine karışmağa hakkı yoktur. Bu ilke sadece silâhlı kuvvet kullanmayı değil, fakat herhangi bir müdahale şeklini ya da tehdit girişimini yasaklamaktadır...» Bu ana fikir M. 17'de de tekrarlanmaktadır.

Yalnız M. 19 bu fikrin önemini çok büyük ölçüde azaltan bir istisna getiriyor : «Mevcut andlaşmalar uyarınca barış ve güvenliği korumak için alınan tedbirler 15 ve 17'inci Maddelerde ileri sürülen ilkelerin çiğnenmesi anlamını taşımaz.» Yasa'nın İkinci Bölümü teşkilâtın kendi ile ilgilidir. Amerikan Konferansı her beş yılda bir tekrarlanmakta, Dış İşleri Bakanları Danışma Toplantısı âcil sorunları ele alarak Danışma Organı şeklinde görev yapabilmektedir. Teşkilât Konseyi devamlı toplantıda olan tek temsilî organdır. Bu konsey yetkisini hem Yasa'dan, hem Rio Andlaşmasından, hem de Bogota Paktından almaktadır. Rio Andlaşmasına göre, bu Konsey geçici olarak Danışma Organı görevini de yapabilir.

Anlaşmazlıkların Rio Andlaşması ve Amerikan Devletleri Teşkilâtı içinde ele alındığını gösteren bir çok olay varsa da,³³ konumuzu son yılların olayları ile sınırlamış olduğumuzdan yalnız Dominik ve Küba olayları üstünde duralım. Sadece, bir emsal teşkil ettiği için 1954 Guatemala olayına da kısaca değinmek gerekmektedir.

Görüldüğü gibi, A. D. T. da, NATO gibi, dıştan gelen silâhlı saldırıya karşı işler; yalnız, içe çevrikliği de vardır. Kendi içindeki uyuşmazlıklara da bakar. Güvenlik Kurulundaki Sovyet vetosu ve Genel Kurul'da Amerika'nın peşinden gitmeyen bir Asya-Afrika bloku karşısında, Amerika kendi kıt'asındaki sorunları, kolaylıkla hâkim olduğu Amerikan Devletleri Teşkilâtı ve Rio Andlaşması çerçevesinde ele almak istemektedir. A. D. T. ile ilgili olarak iki önemli noktaya dikkati çekmek zorundayız. Birincisi, uyuşmazlıklarda bu Teşkilâtın *B. M.'den önce* kullanılıp kullanılmayacağı ve ikincisi de A. D. T.'nin zorlama tedbirlerini *kendi başına* uygulayıp uygulayamayacağı.

B. Guatemala, Küba ve Dominik Olayları :

Önce birincisine bakalım. 1954'de Guatemala B. M. Güvenlik Kuruluna müracaatla A.B.D. tarafından desteklenen iki komşu devletin saldırısına uğradığını bildirdi. Batılılar B. M. Andlaşması M. 52, Fıkra 2'ye göre, Guatemala'nın *önce* Amerikan Devletleri Teşkilâtına müracaatını şart koştular. Oysa, M. 52, Fıkra 4'e göre her

33. Örneğin, 1949'da Haiti'nin Dominik Cumhuriyetine karşı saldırı ithamları, 1955'de Kosta Rika'nın Nikaragua tarafından işgâl edildiğine dair şikâyet, 1957'de Honduras ve Nikaragua arasında sınır çatışması, 1959'da Panama'nın bazı Kübalılar tarafından işgâl edildiğine dair şikâyet, gene 1959'da bazı eski Nikaragua göçmenlerinin Kosta Rika'dan Nikaragua'ya saldırmaları gibi.

üye bir anlaşmazlığa Güvenlik Kurulunun dikkatini çekebilmektedir. Güvenlik Kurulu ancak saldırının durması talebiyle meseleyi Amerikan Devletleri Teşkilâtına devretmişti. Amerikan Devletleri Teşkilâtında ise, Guatemala'nın şikâyeti dinleneceğine, oradaki rejim eleştirildi. Daha doğrusu, bu eleştiri devam ederken A.B.D., Honduras ve Nikaragua ile birlikte, Amerika'nın kuyruğundan ayrılan Guatemala Hükûmetini devirdi. Yeni Guatemala Hükûmeti de Güvenlik Kuruluna müracaatla meselenin kapandığını bildirdi. Mesele Güvenlik Kurulu yerine Amerikan Devletleri Teşkilâtında ele alınmıştı, ama Guatemala şikâyetini Kurula tek başına getirebilmiş ve bir daha müracaatı da yasaklanmamıştı.

Şimdi Küba'nın durumunu görelim. Temmuz 1960'da Küba Güvenlik Kuruluna müracaat etti; Amerika'yı barışı bozucu hareketlerde bulunmakla itham ediyordu. Amerika, İngiltere ve Fransa, Küba'nın önce Amerikan Devletleri Teşkilâtına başvurmasının hukukî bakımdan zorunlu olduğunu ileri sürdüler. Diğerleri Küba'nın Güvenlik Kuruluna *tek başına* müracaat hakkı olduğuna kaniydiler. Güvenlik Kurulu meseleyi Amerikan Devletleri Teşkilâtına —fakat Küba'nın kendine *sınırsız* müracaat hakkına dokunmadan— devretti. Mesele Amerikan Devletleri Teşkilâtına gelince, Küba'nın şikâyetini incelemek yerine, Küba'nın Batı yarım-küresine bir tehlike oluşu ele alındı. Küba, B. M.'e tekrar müracaat etti.

1963'de de Haiti-Dominik anlaşmazlığını, Haiti kendiliğinden Güvenlik Kurulundan çekip Amerikan Devletleri Teşkilâtına ve Panama da 1964'de A.B.D. aleyhindeki bir şikâyetini gene aynı teşkilâta kendiliğinden getirdi. Bu olaylara bakarak denmektedir ki, Amerikan yarım küresini ilgilendiren bir olay Amerikan Devletleri Teşkilâtında görüşebileceği gibi, her devletin anlaşmazlığı B. M.'e getirmesinde bir engel yoktur.

İkinci soruna gelince; Amerikan Devletleri Teşkilâtı zorlama tedbirlerini B. M. onayı olmadan uygulamada serbest midir? Burada iki olaya bakmak zorundayız: Dominik ve Küba.

Dominik'de diktatör Trujillo'nun yönetimi vardı. 1960'da Venezüela Cumhurbaşkanı Betancourt'a yapılan süikastte de onun parmağı tesbit edildi. Amerikan Devletleri Teşkilâtı Dışişleri Bakanları, Rio Andlaşmasının 6'ncı Maddesi uyarınca Danışma Kurulu adı altında toplanıp, 8'inci Maddeye dayanarak (a) Dominik Cumhuriyetini açık silâhlı saldırıya varmayan müdahalelere girişmekle itham ettiler ve (b) diğer Amerikan Devletleri Teşkilâtı üye-

lerinin Dominik'le diplomatik ilişkileri kesmelerine ve kısmî ekonomik müeyyideler uygulamalarına karar verdiler.

A.B.D. 54'üncü Maddeye uygun olarak B. M.'i bu karardan haberdar etti. Ve meseleyi böylece kapatmak istedi. Kapatabilseydi, bu türlü tedbirlerin sadece bölge teşkilâtları kanalıyla alınıp uygulanmasında emsal yaratılmış olacaktı. Fakat Sovyetler Birliği Güvenlik Kurulunun Amerikan Devletleri Teşkilâtının aldığı olumlu ya da olumsuz her türlü tedbirini denetlemesini istiyordu. Bu defa da Dominik ile ilgili kararın Güvenlik Kurulu tarafından reddini değil, tasvibini şart koşmaktaydı. Yani, bu bölge teşkilâtının kararı ne olursa olsun, Güvenlik Kurulu bu kararı şöyle bir elden geçirecekti.

A.B.D. ise Güvenlik Kurulu onayının sadece *zorlama* tedbirleri için gerekli olduğunu, böyle diplomatik ve ekonomik tedbirler için gerekli olmadığını ileri sürdü. Yani Amerika 53'üncü Maddedeki «zorlama tedbiri» kelimelerinde sadece «askerî» tedbirler anlamını çıkardığını söylemek istiyordu. Halbuki, Dumbarton Oaks toplantısında bu madde ile ilgili olarak sunduğu iki tasarıda ekonomik tedbirleri de zorlama tedbirlerine dahil etmişti. Güvenlik Kurulu Amerikan Devletleri Teşkilâtının kararını «dikkate almak» (*to take note*) şeklinde kabul etti.

Konumuz bakımından daha önemli olan olay Ekim 1962'de Amerika'nın Sovyet füzelerinin Küba'ya sokulması üzerine Rio Andlaşmasının 6 ve 8'inci Maddeleri uyarınca bunların kaldırılması için karantina kararını alması ve uygulamasıdır. Alınan bu karara hernekadar karantine denmişse de, başvuru yolu *barış-çinde-abluka* diye bilinen ve gerçekten on-dukuzuncu yüzyıl tarihinde örnekleri oldukça sık görülen savaşa varmayan zorlama tedbirlerinden biridir. A.B.D. bu meseleyi hem B. M. hem Amerikan Devletleri Teşkilâtına getirmiştir. Amerika Küba ile ilgili kararın (a) B. M. Andlaşmasına aykırı olarak barışçı çözüm yollarının dışına çıkmadığını, (b) başka bir devletin toprak bütünlüğünü ve siyasal egemenliğini ihlâl hedefini gütmemediğini, (c) Rio Andlaşmasına uygun olduğu ve 53'üncü Maddeye göre bir zorlama tedbiri olmadığını ve (ç) sadece bir meşru savunma tedbiri olduğunu ileri sürdü.

Şu var ki, barış içinde abluka zararlarla mukabelenin kurallarına uyduğu takdirde geçerlidir. Bu kurallar (a) bir haksız fiil işlenmesi, (b) tamir talebinin reddi, (c) mukabelenin zarardan faz-

la olmaması ve (ç) üçüncü devlete zarar vermemesidir. A.B.D. ablukayı uygulamadan önce, zorlama yollarına gitmeyi gerektirmeyen yolları tüketmemiştir. Eğer abluka Küba'yı hedef alıyorsa, sadece Küba ve Amerikan gemileri durdurulabilirdi. Fakat amaç Sovyet gemilerini durdurmaktır. A.B.D. üçüncü devletlere bu şekilde zarar verilemeyeceğini daha 1902'de Venezüela limanlarını abluka altına alan Almanya, İtalya ve İngiltere'ye karşı savunmuştur ki, bundan da Drago-Ponter doktrininin doğduğu malûmdur. Gerektiğinde Sovyet gemileri durdurulup, karşı koyar ya da kaçarlarsa kuvvet kullanılacağına göre, abluhanın barışçı yollarla uyduğu da tartışılmaktadır. Kaldı ki, B. M. Andlaşmasının M. 2, Fıkra 3'ü genişleten 33. Madde görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma ve hakemlik gibi barışçı yolların sözünü ederken, taraflarını kendi seçecekleri başka barışçı yolları zikreder. «Kendi seçecekleri» deyimi, yani abluka yolu, Küba'nın kabulünü de gerektirir. Abluka taraflardan biri olan Küba'nın kendisinin de kabul ettiği bir yol olmasa gerektir.

İkinci olarak, Küba'nın siyasî bağımsızlığı ihlâl edilmemekle beraber, A.B.D. bazı ekonomik tedbirlere başvurmuş, özellikle 1962 seçim kampanyalarında politikacılar Küba istilâsını destekleyeceklerini sık sık söylemişler ve dışardan destek gören bir çıkartma da olmuştur.

Üçüncü olarak, A.B.D. Küba ablukasını Rio Andlaşmasının 6 ve 8'inci Maddelerine dayandırdı. Fakat aynı andlaşmanın üçüncü maddesi de bu türlü *tek başına* bir tedbire sadece *silâhli* saldırı karşısında müsaade etmektedir. Ancak, Küba'ya Sovyet füzelerinin yerleştirilmesi olayının gerek Rio Andlaşmasında, gerekse B. M. Andlaşmasının 51'inci Maddesinde öngörülen silâhli saldırı kategorisinin içine sokulup sokulamıyacağı tartışılmaktadır.

Nihayet, Küba ablukasının bir meşru savunma olduğu ileri sürülmüş ve bu arada *Caroline* örnek olayına da atıf yapılmıştır. Hall'un da *Devletler Hukuku* (International Law, 1924) adlı kitabında belirttiği gibi, «hayat memet meselesinde devletin bütün görevleri kendini koruma hakkına tâbidir.» Fakat meşru savunma son derece sınırlı bir haktır; bunu kullanma koşullarının en iyi 1837 *Caroline* olayı ile açıklandığı genellikle kabul edilir. Bilindiği gibi, Kanada başkaldırmasında *Caroline* adlı bir gemi isyançılara Amerikan toprağından insan ve malzeme götürüyordu; Ameriken Hükûmeti bu faaliyeti ya durdurmamış, ya da durduramamıştı. Kanada görevlileri de gemiyi yakalayıp, Niyagara Şelâlele-

rinden aşağı attılar. Çarpışmada bazı Amerikalılar da öldü. İngiliz Hükûmeti önleyici meşru savunmayı ileri sürerek hareketin uygunluğunu iddia etti. O zamanki Amerikan Dışişleri Bakanı Daniel Webster'in önleyici meşru savunma için ileri sürdüğü gerekli koşullar bugün de genellikle bu hakkın makul sınırları olarak kabul edilmektedir. Webster'a göre, «âni, karşı konmaz, başka bir çare bırakmayan ve karar anı tanımayan meşru savunma ihtiyacı»nı gerektirir. İkincisi, tepki makul olmalıdır. Nuremberg ve Tokyo Mahkemelerinde de Alman ve Japon savaş suçluları meşru savunma ilkesini ileri sürmüşlerdir. Mahkemeler bu mesnedi reddederken, Webster'in ölçülerini aynen benimsediler.

Küba'ya Sovyet füzelerinin yerleştirilmesi olayında da aynı ölçülerin uygunluğuna bakmak gerekir. Amerika'ya göre, bugünkü modern teknik ve savaş koşulları göz önünde tutulduğunda, kuvvete baş vurulmasa bile, yabancı füzelerin çok yakın bir noktada bulunmaları bir tehlike demektir. Saldırının füzenin Amerikan topraklarına sevk edilmesinden sonra yer aldığı (*occur*) kabul lenmek çok geç kalmak olabilir. Sovyetler ise füzelerin Küba'da bulunuşlarını savunmaya dayandırmakta ve bağımsız bir devletin kendi savunması için dilediği tedbirleri almakta serbest olduğunu söylemektedirler. Diğerleri de söz konusu silâhın özelliklerine dayanarak, saldırı ile ona hazırlanma arasındaki sınırın inceliğine dikkati çekmektedirler.

S O N U Ç :

Buraya kadar söylenenlerden şu genel sonuçlar çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Andlaşmasında «barışın tehdidi, bozulması ve saldırma fiili ile ilgili yapılacak hareket» başlıklı 7'nci Bölüme son derece önem verilmişti. Bu Bölümün mesnedi olan Büyük Devletler işbirliği kurulmadığı gibi, gene o bölümde öngörülen uluslararası kuvvet ortaya çıkmadı. Andlaşma metninin yanibaşında, kuvvet kullanma ile ilgili olarak 1956'danberi önemli yenilikler ve uygulamalar karşısındayız. Bir defa, Genel Sekreter'in rolü artmıştır. Onunla birlikte, bir B. M. Barış Kuvveti tecrübesi gelişmiştir. Genel Sekreter'in rolünün artması Genel Sekreterlik kurumunun eleştirilmesine ve Sovyetler Birliği'nin önce Doğu, Batı ve Bağlantısızları temsilen üç kişiden bileşik bir Genel Sekreterlik, sonra da kararlarda herbirinin birer vetosu olacak olan üç Genel Sekreter Yardımcısı tekliflerine yol açtı.

Barışı Koruma Kuvveti sorununu özetlersek, üç örnekten şu sonuçlar çıkmaktadır : Süveys, Kongo ve Kıbrıs'ta Kuvvetin gö-

revi zorlama tedbiri almak değildir; her üçünde de istenen bir B. M. varlığıydı. Bunların amacı, hassas bölgeleri soğuk savaşın ve blok politikasının dışında tutarak bu bölgelerde barışın korunmasını tehlikeye sokabilecek gelişmeleri yerinde önlemektir. Bu gelişme Büyük Devletlerin rızaları ile olmuştur. Barışı Koruma Kuvveti bazı yerlerde âni müdahalelerle krizleri hafiflettiyse de, Kıbrıs'daki durum bir askerî kuvvetin gerektiği yerde B. M. Teşkilâtının ne kadar cılız kaldığını göstermektedir. Kuvvete başvurma gene karşılıklı savunma anlaşmaları ya da bölge teşkilâtları kanalıyla olmaktadır. Diğer yandan, Fransa ve Sovyetler Birliği barış ve güvenliğin korunması konusunda yetkinin Büyük Devletlerin veto yoluyla söz sahibi oldukları Güvenlik Kuruluna bırakılmasını ısrarla savunmuşlardır. Nitekim, Kıbrıs için teşkil edilen son Barış Kuvvetinin de Güvenlik Kurulunca kurulması bu eğilimi doğrulamaktadır.

M. 51'e göre kurulan bazı anlaşmaların işleyiş şekline bakıldığında, eski sömürgeci devletlerin az gelişmiş ülkelerden çıkmak zorunda kalışları sonucunda meydana geldiği iddia edilen «boşluğun» tekrar Batılılarca doldurulması istendiği ve bir çok ittifakların da bu fikirden doğduğu anlaşılmaktadır. Bu ittifaklar Batılıların değişik örgütler altında dönmelerini sağlamakta, belirli hükümler yoluyla eski Batılı sömürgecilerin söz konusu az gelişmiş ülkeleri siyasal, ekonomik ve stratejik denet altında tutmalarına yaradığı şüphelerini kuvvetlendirmektedir.